

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur,
trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Landskapsarkitektur som dialog – Att utveckla inkluderande planeringsprocesser genom fysiska interventioner

Landscape architecture as dialogue

– Developing including planning processes through physical interventions

Annie Brodin

Examensarbete • 30 hp

Landscape Architecture - Master's Programme
Alnarp 2018

Landskapsarkitektur som dialog – att utveckla inkluderande planeringsprocesser genom fysiska interventioner

Landscape architecture – developing including planning processes through physical interventions

Annie Brodin

Handledare: Eva Kristensson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Gunilla Lindholm, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Biträdande examinator: Caroline Dahl, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Master Project in Landscape Architecture
Kurskod: EX0814
Program/utbildning: Landscape Architecture - Master's Programme

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2018
Omslagsbild: DIS/ORDER, redigerad av författaren
Illustrationer: Producerade av författaren, om inte annat anges
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: inkluderande planeringsprocess, fysiska interventioner, normkritik, urban pedagogik, medskapande design, platstillhörighet, publik domän

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

FÖRORD

Denna studie är skriven som en del av masterprogrammet i landskapsarkitektur på SLU, Alnarp och har även verkat i ett utforskande syfte för mig personligen inför min framtida roll som praktiserande landskapsarkitekt. Jag vill tacka min handledare Eva Kristensson, som genom god vägledning har hjälpt mig att föra arbetet framåt. Jag vill även tacka Karin Andersson och Johanna Bratel, två stora inspirationskällor, som under hösten 2017 lät mig få vara en del av DIS/ORDER. Tack också till Sophia Bescher, Christer Larsson och Maria Teder från Malmö stad, samt Carina Listerborn från Malmö universitet, som alla bidragit till arbetet genom givande samtal. Slutligen vill jag tacka mina nära och kära för att ni har trott på mig, även när jag själv inte har gjort det.

REFLEKTIONER FRÅN ETT DIALOGMÖTE

Jag la ut limstiften på bordet inne på biblioteket, tillsammans med tidningar, saxar och bilder av de nya bänkarna. Utanför fönstret kunde jag skimta hur bänkarna börjat sättas upp bakom det galler som förvandlat Biblioteksplatsen till en byggarbetsplats. Jag återgick till mina förberedelser vid bordet inför kvällens event. Hur många barn skulle dyka upp på mötet? Skulle de ens vilja delta?

Det dröjde inte länge förrän bordet fylldes av ivriga barnhänder, som skickade materialet fram och tillbaka mellan varandra. Det var svårt att uppfatta exakt antal deltagare då vissa satt där länge, andra bara en liten stund, eller också hade de hämtat material och satt sig någon annanstans för att skapa sina kreationer. Syftet med dialogmötet var att diskutera hur barnen ville att deras nya plats utanför biblioteket skulle användas. Blommor, hundar, skateboardåkare, fotbollar och picknickkorgar klipptes ut från tidningar och limmades fast på bilderna av de nya bänkarna. Kollage efter kollage lämnades in, tillsammans med den återkommande frågan "får man göra en till?".

Min tidigare oro över hur många barn som skulle dyka upp och vilja delta på mötet var som bortblåst.

FIGUR 1. Foto från ett dialogmöte.
(Foto: DIS/ORDER)

ABSTRACT

In this master thesis, I studied how an inclusive planning process can be developed through physical interventions, stemming from the work done by the norm critical landscape architecture collective DIS/ORDER and their work in Amiralstaden in Malmö. Amiralstaden is a city development process with great ambitions of working in an inclusive way by developing new methods that could change habitual patterns within the organization of Malmö stad. Thanks to my internship at DIS/ORDER in the fall of 2017, I was able to investigate the process of Amiralstaden closely while being an active part of it.

In order to complete the study, I describe through a literature study what an inclusive planning process can be, how it can be practiced and what difficulties that may occur in its practice. The literature study reveals a gap between inclusion as theory and practice, as the absence of appropriate arenas for participation results in an overly homogeneous group of people who participate in and influence planning processes. In a case study, I then present DIS/ORDER's work in Amiralstaden, where they have used physical interventions as a tool for establishing a citizen dialogue. The results of the study show how the physical interventions served as an alternative arena for participation, enabling the inclusion of children and young people, a group of citizens who are considered marginalized in discussions about urban planning. The study leads to a discussion that uses the concepts of *norm criticism*, *urban pedagogy*, *co-design*, *place attachment* and *public domain* to reflect on physical interventions as an inclusive approach. The thesis concludes with the concept proposal *Alternativ arena*, which is presented with the aim of developing the physical interventions for the future work in Amiralstaden.

Keywords: including planning process, physical interventions, norm criticism, urban pedagogy, co-design, place attachment, public domain

SAMMANFATTNING

I detta examensarbete har jag undersökt hur utvecklandet av en inkluderande planeringsprocess kan ske genom fysiska interventioner, med avstamp i det arbete som det normkritiska landskapsarkitektkollektivet DIS/ORDER genomfört inom Amiralstaden i Malmö. Amiralstaden är en stadsutvecklingsprocess med stora ambitioner kring att arbeta inkluderande genom att utveckla nya arbetssätt och bryta invanda mönster inom organisationen Malmö stad. Tack vare min praktikanställning hos DIS/ORDER under hösten 2017 kunde jag på nära håll undersöka Amiralstadens process och samtidigt vara en aktiv del av den.

För att genomföra studien beskriver jag genom en litteraturstudie vad en inkluderande planeringsprocess kan vara, hur den kan praktiseras samt vilka svårigheter som kan uppstå i praktiserandet av den. Litteraturstudien avslöjar ett glapp mellan inkludering som teori och praktik, då avsaknaden av lämpliga arenor för deltagande resulterar i en alltför homogen grupp människor som är med och påverkar planeringsprocesser. I en fallstudie presenterar jag sedan DIS/ORDERs arbete inom Amiralstaden, där de använt fysiska interventioner som ett verktyg för att etablera en medborgardialog. Studiens resultat visar hur de fysiska interventionerna fungerade som en alternativ arena för deltagande och möjliggjorde inkludering av barn och unga, en grupp medborgare som anses marginaliserad inom diskussioner kring stadsplanering. Studien landar i en diskussion som tar hjälp av begreppen *normkritik*, *urban pedagogik*, *medskapande design*, *platstillhörighet* och *publik domän* för att reflektera över fysiska interventioner som ett inkluderande arbetssätt. Uppsatsen avslutas med konceptförslaget *Alternativ arena*, som presenteras med syftet att utveckla de fysiska interventionerna inför det framtida arbetet inom Amiralstaden.

Nyckelord: inkluderande planeringsprocess, fysiska interventioner, normkritik, urban pedagogik, medskapande design, platstillhörighet, publik domän

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	13
BAKGRUND	14
SYFTE	15
FRÅGESTÄLLNINGAR	15
METOD OCH MATERIAL	15
Litteraturstudie	15
Fallstudie	16
Diskussion	17
Insamling av material	18
AVGRÄNSNINGAR	18
2. LITTERATURSTUDIE	21
INKLUDERANDE PLANERINGSPROCESSER - I TEORIN	22
Rätten att bli inkluderad	22
Lagstiftad inkludering	23
Kommentar	25
INKLUDERANDE PLANERINGSPROCESSER - I PRAKTIKEN	25
Inkludering - i vilket syfte?	25
Inkludering - av vem?	26
Kommentar	27
INKLUDERANDE PLANERINGSPROCESSER - UTMANINGAR	28
Inkludera fler grupper	28
Inkludera på flera sätt	29
Kommentar	31
3. FALLSTUDIE	33
AMIRALSSTADEN	34
Bygga samman Malmö	34
Inkluderande ambitioner	35

Behov av nya verktyg	35
Kommentar	36
DIS/ORDER	36
Ett normkritiskt förhållningssätt	36
Experimentella metoder	37
Kommentar	37
FYSISKA INTERVENTIONER	37
Arbetets olika faser och former	37
Definiera ett projekt	38
Välja plats och målgrupp	40
Testa plats och skapa dialog	42
Från temporär till permanent	50
Resultat och kommentar	62
4. DISKUSSION	65
ALTERNATIV ARENA FÖR DELTAGANDE	66
Utformning	66
Rollfördelning	66
Maktförskjutning	67
Sociala konsekvenser	68
Fysiska konsekvenser	69
Generell reflektion	71
Förslag: Alternativ arena	72
METODKOMMENTAR	76
AVSLUTANDE REFLEKTION	76
REFERENSFÖRTECKNING	78
BILAGOR	83

1.

INLEDNING

I den inledande delen beskrivs studiens bakgrund, syfte och frågeställningar, tillsammans med en metodbeskrivning. Inledningen presenterar därmed en överblick av arbetets förutsättningar.

BAKGRUND

Inkluderande planeringsprocesser är inget nytt fenomen, enligt Carina Listerborn, forskare inom stadsbyggnad (Listerborn 2015, ss. 66-67). Behovet av inkluderande planeringsprocesser väcktes i Sverige för över 50 år sedan i samband med moderniseringens framfart, som fick medborgare i städerna att ifrågasätta de expertdominerade planeringsprocesser som ägde rum utan någon vidare transparens (ibid.). Idag ser förutsättningarna annorlunda ut, men behovet av inkluderande planeringsprocesser är minst lika aktuellt som för 50 år sedan, då dagens förtätningssideal sätter inkludering av medborgare på sin spets. Att utveckla inkluderande planeringsprocesser är något många tjänstemän inom yrken som berör arkitektur och stadsplanering vill göra, men verkar inte veta hur eller med vilka verktyg, menar Maria Teder¹, som själv är verksam arkitekt på Malmö stads planavdelning. Samrådet, den enda lagstadgade processen som uppmanar till inkludering utifrån Plan- och bygglagen, sker vanligtvis genom en skriftlig insändare till kommunen eller under strukturerade former i uppstyrda stormöten (ibid.). Samrådets standardform är relativt formell, en faktor som kan vara avgörande för vilka som har möjlighet att inkluderas i planeringsprocessen (ibid.).

Amiralsstaden presenteras på Malmö stads hemsida som en stadsutvecklingsprocess där förtätning av staden ska ske genom en inkluderande planeringsprocess, som också ska etablera nya arbetssätt för att bryta invanda mönster och strukturer inom organisationen (Malmö stad 2017). Amiralsstadens vision sträcker sig 30 år framåt, där de första åren ska fokusera på att testa hur de nya arbetssätten kan ta form. Det finns inget givet svar på vilka verktyg som ska användas för att finna de nya arbetssätten, enligt stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson², som istället beskriver vikten av att arbeta på bred front med en gemensam vision. Under 2015 togs DIS/ORDER, ett normkritiskt kollektiv som utgörs av landskapsarkitekterna Karin Andersson och Johanna Bratel, in som konsulter för att identifiera vad Amiralsstaden är och kan vara (DIS/ORDER 2017). I nästan tre år har de varit verksamma i projektet och arbetat med fysiska interventioner som ett sätt att engagera, inkludera och föra dialog med medborgare som berörs, eller som i framtiden kommer att beröras, av Amiralsstadens utveckling (ibid.).

Under hösten 2017 blev jag anställd som praktikant hos DIS/ORDER och blev då även delaktig i stadsutvecklingsprojektet Amiralsstaden. Tack vare min praktikanställning har jag aktivt kunnat delta i den planeringsprocess jag undersökt och på nära håll kunnat ta del av DIS/ORDERs arbete och experimentella metoder. Min personliga ingång i

¹Maria Teder, arkitekt Malmö stad, intervju Stadsbyggnadskontoret Malmö stad 20 december 2017.

²Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör Malmö stad, telefonintervju 11 januari 2018.

projektet har gjort det möjligt att lyfta en diskussion kring utvecklandet av inkluderande planeringsprocesser och sedan applicera detta på ett konkret projekt.

SYFTE

Det övergripande syftet med detta arbete är att öka förståelsen för och ge en inblick i förutsättningarna för demokratiska planeringsprocesser. Mer specifikt så undersöker arbetet hur DIS/ORDER använt fysiska interventioner som verktyg för utvecklingen av en inkluderande planeringsprocess i Amiralstaden.

FRÅGESTÄLLNINGAR

Arbetet behandlar, utöver en generell diskussion kring utvecklandet av inkluderande planeringsprocesser, de mer specifika frågeställningarna;

- Hur har fysiska interventioner fungerat som verktyg för skapandet av en inkluderande planeringsprocess i Amiralstaden?
- På vilket sätt utmanar DIS/ORDERs arbetssätt en mer traditionell planeringsprocess?

METOD OCH MATERIAL

Detta arbete består, utöver denna inledande del, av tre olika delar; en litteraturstudie, en fallstudie och en diskussionsdel. Litteraturstudien är inriktad på att skapa förståelse för inkluderande planeringsprocesser och redogör för vad som tidigare skrivits kring ämnet. Fallstudien undersöker den planeringsprocess som jag själv varit en del av och redogör för hur en inkluderande planeringsprocess kan praktiseras i ett konkret projekt som Amiralstaden. I den avslutande delen diskuteras de olika perspektiven som har lyfts fram genom studien och leder fram till konceptförslaget *Alternativ arena*.

Litteraturstudie

Litteraturstudien har hjälpt mig att bearbeta examensarbetets frågeställningar och redogöra för vad en inkluderande planering kan vara, hur den kan praktiseras samt vilka svårigheter som kan uppstå i praktiserandet av den.

Med hjälp av Listerborn (2015) beskriver litteraturstudiens första kapitel, *Inkluderande planeringsprocesser - i teorin*, vad en inkluderande planeringsprocess kan vara utifrån ett

medborgarperspektiv, som ett uppror mot en alltför expertdominerad planering. För att förstå vad en inkluderande planeringsprocess kan vara utifrån ett myndighetsperspektiv tar jag hjälp av forskarna Birgitta Hennecke och Jamil Kahn (2002), som beskriver PBL (1987) utifrån tre demokratimodeller; den liberala, den deltagardemokratiska och den deliberativa. Den potential som PBL besitter beskrivs genom professorn Göran Cars (2015).

För att redogöra för hur en inkluderande planeringsprocess kan praktiseras, samt de svårigheter som följer, tar jag i litteraturstudiens andra kapitel, *Inkluderande planeringsprocesser - i praktiken*, hjälp av Nazem Tahvilzadeh (2015, 2016), doktor inom offentlig förvaltning. Tahvilzadeh menar att formerna för det lagstiftade samrådet och traditionella medborgardialoger som föreslås genom PBL är alltför snäva för att representera det svenska samhället och efterlyser därför alternativa arenor för deltagande. Återigen används Cars (2015) röst för att konstatera ett behov av nya former för dialog, som inkluderar fler grupper i fler skeden av planeringsprocessen.

Litteraturstudiens tredje kapitel, *Inkluderande planeringsprocesser - utmaningar*, startar i en diskussion kring hur inkluderande planeringsprocesser kräver en omfördelning av roller och ett socialt ansvar, genom arkitekterna Jeremy Till (2009) och Dana Cuff (1992). Diskussionen tas vidare till en svensk kontext genom arkitekten Sara Brolund de Carvalho (2015) som tillsammans med Lindholm et. al (2015) efterlyser en urban pedagogik inom svensk planering. Med hjälp av författarna Elizabeth B.-N Sanders och Pieter Jan Stappers (2008), samt forskaren Jenny Stenberg (2012), presenterar litteraturstudien begreppet medskapande design, som en alternativ metod för medborgardeltagande. Genom arkitekten Susanne Hofmann (2014) lyfts potentialen av inkluderande designprocesser fram, där medborgare blir medskapande aktörer. Med hjälp av forskarna Irwin Altman och Setha M. Low (1992), samt Marten Hajer och Arnold Reijndorp (2001), beskrivs begreppen platstillhörighet och publika domäner, för att ytterligare beskriva de kvalitéer som går att nå genom ett aktivt medborgardeltagande.

Fallstudie

Genom en fallstudie har jag kunnat redogöra för det arbete som DIS/ORDER genomfört i Amiralstaden, med fokus på användandet av fysiska interventioner inför utvecklandet av en inkluderande planeringsprocess. Fallstudien är en kvalitativ forskningsansats, enligt John W. Creswell, forskare inom lärande psykologi och författare till boken *Research*

design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (2014). Den kvalitativa studien bygger, enligt Creswell, på observationer, intervjuer, dokumentanalyser, samt ljud- och bildmaterial (Creswell 2014, s.190).

I fallstudiens första kapitel, *Amiralsstaden*, presenteras stadsutvecklingsprocessen Amiralsstaden och dess inkluderade ambitioner, som ett sätt att skapa förståelse för den kontext som de fysiska interventionerna har använts inom. Genom en dokumentanalys av publikationer från Malmö stad skapas en bild av Amiralsstaden utifrån ett myndighetsperspektiv.

För att ytterligare beskriva den kontext som de fysiska interventionerna använts inom presenterar fallstudiens andra kapitel, *DIS/ORDER*, det normkritiska förhållningssätt och de experimentella metoder som DIS/ORDER använder sig av. För att lyfta fram de värderingar som står bakom deras arbetssätt har jag studerat texter skrivna av Karin Andersson för tankesmedjan Movium, samt Anderssons blogginlägg på Sveriges Arkitekters hemsida.

I fallstudiens tredje kapitel, *Fysiska interventioner*, presenteras det arbete som gjorts av DIS/ORDER inom Amiralsstaden, med fokus på de fysiska interventionerna som ett inkluderande arbetssätt. Fallstudien presenterar inte en fullständig kartläggning av DIS/ORDERs arbete inom Amiralsstaden, utan består istället av ett antal nedslag. Nedslagen visar de händelser och brytpunkter som anses viktiga utifrån examensarbetets ämne och huvudsakliga syfte. För att kunna förstå och redogöra för det arbete som gjorts inom Amiralsstaden har jag analyserat textproduktion av DIS/ORDER, i form av årligen sammanställda rapporter.

Fallstudien avslutas med kapitlet *Resultat och kommentar*, som innefattar studiens resultatdel.

Diskussion

I den avslutande diskussionsdelen förs litteraturstudiens teoretiska argument samman med konkreta exempel från fallstudien, för att kunna diskutera examensarbetets frågeställningar.

I det första kapitlet *En alternativ arena för deltagande*, diskuteras de fysiska interventionerna

som en alternativ arena för deltagande och jag reflekterar över användandet av de fysiska interventionerna utifrån den argumentation som förs i litteraturstudien genom Tahvilzadeh (2015, 2016) tillsammans med begreppet medskapande design. Därefter följer en diskussion kring de sociala och fysiska konsekvenser som vuxit fram genom användandet av de fysiska interventionerna. Diskussionen tar hjälp av begreppen normkritik, urban pedagogik, lokal kunskap och platstillhörighet för att förklara de verktyg och utfall som identifierats i studien. Genom att även diskutera de fysiska interventionerna utifrån ett mer generellt sammanhang synliggörs metodens brister. Det leder fram till konceptförslaget *Alternativ arena*, som består av ett antal principer, tillsammans med förslag på praktiska lösningar, inför utvecklandet av de fysiska interventionerna som ett inkluderande arbetssätt.

Diskussionsdelen avslutas med kapitlen *Metodkommentar*, en reflektion över mina val och hur de påverkat studiens resultat, och *Avslutande reflektion*, som sätter punkt för arbetet.

Insamling av material

Under min praktikanställning har jag, utöver inläsning av litteratur och analys av dokument, kontinuerligt samlat in material till studien genom att vara på plats, dels vid Rosengård centrum där merparten av DIS/ORDERs arbete har ägt rum, men även på Amiralstadsens kontor som ligger på Kopperbergsgatan 4 i Malmö. Materialet har bestått av skriftliga anteckningar som förts under planeringsmöten, platsbesök och samtal med olika aktörer. Jag har även dokumenterat mina deltagande observationer genom att fotografera platser och händelser med min mobilkamera. Utöver mina egna bilder har jag fått tillgång till foton och annat grafiskt material, som producerats av DIS/ORDER under tidigare delar av deras arbete inom Amiralstaden.

Utöver detta har en rad intervjuer ägt rum, där jag genom förberedda frågor haft samtal med DIS/ORDER, projektledare Sophia Bescher, arkitekt Maria Teder och stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson. Intervjun med DIS/ORDER fokuserade främst på att skapa en djupare förståelse kring deras arbetssätt. När inget annat anges kommer den information som presenteras i fallstudien från denna intervju eller något av de sporadiska samtal som kontinuerligt ägt rum med DIS/ORDER under arbetets gång. Intervjun med Bescher fokuserade på organisationen bakom Amiralstaden, och behovet av att förändra invanda mönster. Intervjun med Teder lyfte istället frågor kring hennes roll

som arkitekt på Malmö stad, samt hennes tidigare forskning om medborgardeltagande inom stadsplanering. Intervjun med Larsson lyfte frågor kring Amiralstaden ur ett större perspektiv, där vi diskuterade projektets roll för Malmös utveckling. Intervjuerna har varit av semistrukturell karaktär, utifrån den beskrivning som Creswell gör (Creswell 2014, s.191). Alla intervjuer spelades in och transkriberades, för att i efterhand underlätta ett korrekt refererande.

AVGRÄNSNINGAR

Min praktikanställning hos DIS/ORDER under hösten 2017 utgjorde min ingång till Amiralstaden planeringsprocess och är bidragande till examensarbetets starka fokus som lagts på DIS/ORDERs arbete inom Amiralstaden. Det finns fler processer och initiativ som har pågått, och fortfarande pågår, inom Amiralstaden, som inte redogörs för i studien. Fallstudien presenterar inte en fullständig kartläggning av DIS/ORDERs arbete inom Amiralstaden, utan består istället av ett antal nedslag. Nedslagen visar de händelser och brytpunkter som anses viktiga utifrån examensarbetets ämne och huvudsakliga syfte. Det finns även en geografisk avgränsning i arbetet, då det till stor del kretsar kring området i direkt anslutning till Rosengård centrum i Malmö.

2.

LITTERATUR- STUDIE

Arbetets litteraturstudie redogör för vad som tidigare skrivits kring inkluderande planeringsprocesser. Ämnet lyfts som teori och praktik, samt de utmaningar som följer.

INKLUDERANDE PLANERINGSPROCESSER - I TEORIN

Rätten att bli inkluderad

Rätten till staden är ett välkänt begrepp inom diskursen kring inkluderande planeringsprocesser och härleds till den franska filosofen tillika sociologen Henri Lefebvre och hans klassiska verk *Le Droit à la ville* (1968). Lefebvres tolkning av begreppet syftade till att lyfta möjligheten för medborgare att kunna styra ett samhälle utan att vara beroende av staten och var, enligt Listerborn, ett sätt att ifrågasätta maktrelationerna inom stadsplanering (Listerborn 2015, s.67). Maktrelationerna inom stadsplanering behöver fortfarande ifrågasättas, hävdar Listerborn i sin text *Medborgarinflytande - om makt, genus och stadsutveckling* (2015), vilket gör Lefebvres slagkraftiga ord aktuella än idag.

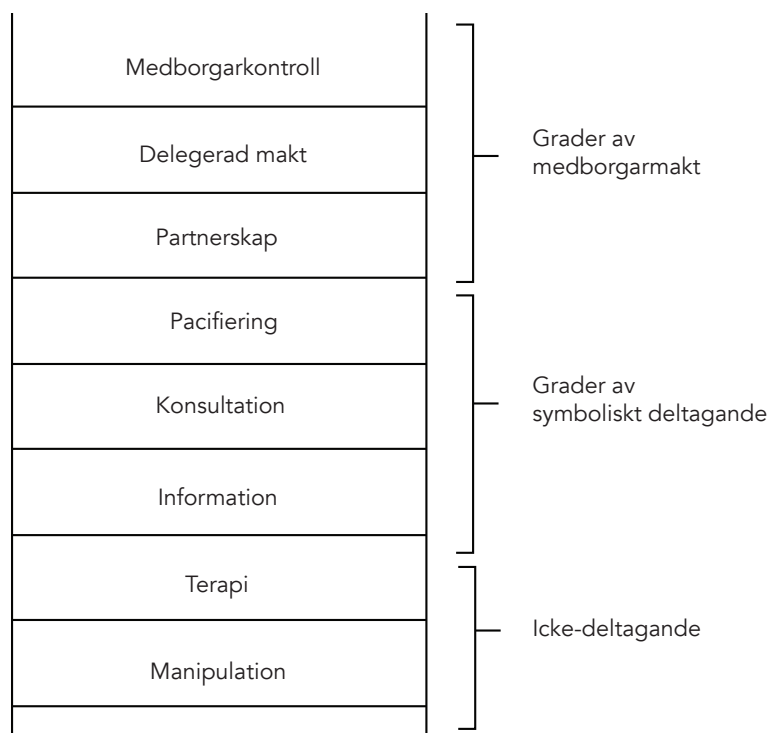
I Sverige praktiserades en starkt kommundriven stadsplanering efter andra världskriget, där staten hade stor kontroll och medborgarinflytande var ett krav som sällan ställdes (Listerborn 2015, ss.67-68). I slutet av 60-talet ägde många stora förändringar rum i den byggda miljön, som den så kallade *rivningshysterin* av stadskärnorna, tillsammans med den moderniserade och effektiva nybyggnationen som tog form genom de omskrivna miljonprogramsområdena (ibid.). Planeringen bakom denna modernisering var expertdominerad och tydligt uppdelad med medborgarna på en sida och de beslutsfattande forskarna, politikerna och arkitekterna på den andra sidan (ibid.). Den expertdominerade planeringen kan ses som en del av den liberala demokratimodellen, som enligt Henecke och Kahn utgår från tanken kring ett elitstyre med folkvalda experter, ofta politiker, som fattar beslut utan någon efterföljande diskussion kring åsikter från utomstående medborgare (Henecke & Kahn 2002, ss.11-12). Enligt den liberala demokratimodellen anses medborgare vara oförmögna att på ett ansvarsfullt sätt kunna delta i planeringsprocesser och blir därför åskådare till planeringen och omvandlingen av deras livsmiljöer (ibid.). Det liberala synsättet som präglade 60-talets planering i Sverige var, enligt Listerborn, starten till intresset för medborgarinflytande i planeringsprocesser då många människor i de drabbade områdena känt sig utslutna från planeringsprocessen (Listerborn 2015, s.67). Dessutom uppmärksammade medborgarna en brist på respekt för den kultur som fanns på platserna och som i många fall planerades bort (ibid.). Frustrationen från medborgarna blev så pass stor att de samlade sig i grupper runt om i landet för att protestera mot den planering som fördes och blev genom åren benämnda som *ockupanter*, *slumstormare* och *husnallar* (ibid.). Under denna period expanderade Sveriges planeringskår med nyexaminerade akademiker, som hade påverkats

av protesterna mot den expertdominerade planeringen, och dess exkluderande karaktär började ifrågasättas även på organisationsnivå (Hennecke & Kahn 2002, s.6).

Lagstiftad inkludering

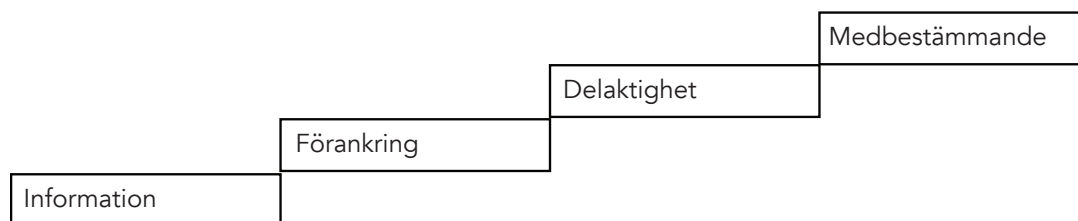
Behovet av medborgardeltagande och inkluderande planeringsprocesser är lika aktuellt idag som för 50 år sedan, men utgår idag från helt andra förutsättningar, menar Listerborn (Listerborn 2015, s.65). Idag finns Plan- och bygglagen, förkortat som PBL, en lagstiftning som trädde i kraft 1987 för att möjliggöra ett förbättrat medborgarinflytande och utvecklandet av mer demokratiska planeringsprocesser (Hennecke & Kahn 2002, s.13). Lagstiftningen har sedan sin start reviderats och senast 2010 togs en ny och förenklad PBL fram av regeringen för att anpassa innehållet till det samhälle vi lever i idag (Boverket 2015). Införandet av PBL 1987 var ett sätt att utmana den liberala demokratisynen inom stadsplanering, genom en lagstiftning som präglas av en deltagardemokratisk ambition där medborgare anses ha förmågan att kunna delta i planeringsprocesser på ett ansvarsfullt sätt (ibid.). PBL syftade till att öppna upp planeringsprocesser för fler människor än de som dagligen arbetar med planering genom att skapa insyn och transparens, beskriver Cars i sin text *Medborgardialog - ett verktyg för att stärka demokratin i samhällsplaneringen?* (2015). Det legala stödet som PBL innebär kan motiveras utifrån både sociala och fysiska värden, enligt Cars, som beskriver hur vinsterna med inkluderande planeringsprocesser kan vara en ökad demokrati i beslutsfattningar, utvecklandet av kunskap hos de som deltar, samt ett slutresultat där en variation av perspektiv och behov blivit inräknade (Cars 2015, s.136).

I PBL finns det lagstiftade *samrådet*, som syftar till att samla information och åsikter från medborgare kring olika planförslag (Boverket 2015). Samrådet sker vanligtvis via uppstyrda möten eller skriftliga insändare (ibid). Plan- och bygglagen rekommenderar även *medborgardialog* som ett verktyg i utvecklandet av inkluderande planeringsprocesser, men medborgardialogen är inte lagstiftad utan går utöver samrådet (Boverket 2017). Medborgardialogen syftar till att fördjupa samverkan mellan medborgare och planerare, där mer makt kan delegeras till medborgare samtidigt som lokala behov kan identifieras och bidra till en kvalitativ planering (ibid). PBL har därmed, utöver deltagardemokratiska ambitioner, karaktärsdrag av den deliberativa demokratimodellen, som lyfter diskussionen som ett av de viktigaste värdena inom planeringsprocessen (Hennecke & Kahn 2002, s.19). För att kunna bedöma i vilken grad medborgare har möjlighet att påverka planeringsprocesser genom forum som samråd och medborgardialog finns

FIGUR 2. Illustration som visar stegen i Arnsteins (1969) delaktighetstrappa. (Redigerad av författaren)

den så kallade *delaktighetstrappan* (Boverket 2017). Den delaktighetstrappa som presenteras av Boverket består av fyra steg; information, förankring, delaktighet och medbestämmande (ibid.). Det första steget i trappan innebär att information ges till medborgarna som en envägskommunikation, medan det andra steget i trappan innebär att en förankring eller konsultation ger medborgarna möjlighet att bidra med åsikter och synpunkter (ibid.). Det tredje steget innefattar ett deltagande i framtagningen av olika förslag och i det fjärde och sista steget i trappan är medborgarna med och fattar beslut (ibid.). Delaktighetstrappan som presenteras på Boverkets hemsida är en förenklad version av den delaktighetstrappa som ursprungligen härleds till Sherry R. Arnstein och som beskrivs i texten *A ladder of citizen participation* (1969). Arnsteins delaktighetstrappa bestod istället av åtta steg; manipulation, terapi, information, konsultation, pacifiering, partnerskap, delegerad makt och medborgarkontroll (Arnstein 1969, ss.216-217). Framtagandet av delaktighetstrappan beskriver Arnstein som ett sätt att belysa vikten av att utföra medborgardialoger utifrån syftet att skapa en meningsfull maktförskjutning som slutar i en reell påverkan av processen hos deltagarna (ibid.).

FIGUR 3. Illustration som visar den delaktighetstrappa som beskrivs av Boverket (2017). (Redigerad av författaren)

Kommentar

Behovet av inkluderande planeringsprocesser verkar ha startat i ett missnöje mot den expertdominerade planeringskulturen och det liberala synsättet som förminskade medborgarnas förmåga att inkluderas i planeringsprocesser. I Sverige finns idag PBL, som med sina deltagardemokratiska och deliberativa ambitioner lagstiftat om en demokratisering av planeringsprocessen som ett svar på behoven kring inkluderande planeringsprocesser. Men hur ser det ut när inkluderande planeringsprocesser går från teori till praktik? Hur väl omsätts lagstiftningens ambitioner i sitt genomförande?

INKLUDERANDE PLANERINGSPROCESSER - I PRAKTIKEN

Inkludering - i vilket syfte?

Trots de deltagardemokratiska och deliberativa ambitioner som PBL utgår från menar Hennecke och Kahn att det fortfarande är den liberala demokratisynen som kommer till uttryck när lagstiftningen går från teori till praktik (Hennecke & Kahn 2002, s.5). Många röster inom kritisk forskning menar att det beror på en slentrianmässig användning av lagstiftningens termer, bland annat Tahvilzadeh, som i sin text *Det våras för medborgardialoger* (2015) kritiserar motiven bakom begreppet medborgardialog. Tahvilzadeh beskriver medborgardialogen som ett möte mellan medborgare och myndighet, där motivet är att utveckla en djupare demokrati i planeringsprocessen (Tahvilzadeh 2015, s.9). När medborgardialogen inte utgår från motivet att utveckla en fördjupad demokrati, utan istället sker som en symbolisk åtgärd, förblir medborgardialogen ett ideal som saknar mening för medborgarna (ibid.). Symbolpolitik kan växa ur en ovilja att arbeta med inkludering, men i de flesta fall handlar det om en okunskap kring hur arbetet med inkludering ska etableras i praktiken, menar Tahvilzadeh och beskriver hur många av

Sveriges kommuner vill arbeta inkluderande men vet inte hur (Tahvilzadeh 2016, s.4). Kommunens möjlighet att låta ambitioner kring inkluderande planeringsprocesser bli till verklighet är särskilt problematiskt då det, enligt Listerborn, skett en maktförskjutning i samhället där kommun och stat har fått mindre makt inom stadsplaneringen som en konsekvens av en privatiseringsprocess (Listerborn 2015, s.68). Maktförskjutningen innebär att kommuner och stat blir alltmer beroende av privata aktörer och deras intressen, vilket gör att ekonomiska värden ofta väger tungt i en planeringsprocess medan de sociala värdena lätt hamnar i bakgrunden (ibid.). Maktförskjutningen påverkar även arkitekters möjlighet att verka i ett inkluderande syfte, då de främst deltar som konsulter i mindre delar av projekt och saknar mandat för att utveckla inkluderande planeringsprocesser (ibid.). För att undvika en skendemokrati som slutar i besvikelse och projekttrötthet hos medborgare, menar Cars att det krävs en tydlig formulering från myndigheter kring dialogens syfte och dess förutsättningar för möjligheten att påverka processen (Cars 2015, s.141).

Inkludering - av vem?

Glappet som uppstår mellan inkludering som teori och praktik grundas främst i en problematik kring vem det är som inkluderas och har möjlighet att påverka processen menar Hennecke och Kahn, som beskriver hur medborgardeltagande inom svensk planering är skevt fördelat (Hennecke & Kahn 2002, s.5). Planeringen av städer ska ske utifrån allmänhetens bästa, men allmänhet är ett neutralt begrepp som, enligt Listerborn, behöver ifrågasättas för att möjliggöra ett medborgardeltagande som är mer rättvist fördelat (Listerborn 2016, s.65). För att kunna omsätta PBLs ambitioner kring en inkluderande planeringsprocess i praktiken krävs därför ett ifrågasättande av hur lagstiftningens olika termer används och vem de riktas åt (Listerborn 2015, ss.73-74). Samrådet är det enda lagstadgade forum för medborgardeltagande enligt PBL, ett forum som Hennecke och Kahn beskriver som allt för snävt utifrån ett deliberativt demokratiperspektiv (Hennecke & Kahn 2002, s.5). Den deliberativa demokratisynen bygger på tanken kring allas möjlighet att delta, en målsättning som är svår att nå genom samrådet som genom sin formella karaktär exkluderar grupper i samhället (ibid.). Samrådsmöten är, enligt Cars, ofta dominerade av högljudda nej-sägare, där den typiska deltagaren är en vit, sen flera generationer svensk, man i 55-årsåldern som ofta deltar med övertygelsen om att förändring är något dåligt (Cars 2015, s.139). De som deltar genom de skriftliga insändarna till samråden tillhör generellt sett samma grupp medborgare, men då även med en förmåga att uttrycka sig väl i skrift och ofta en akademisk utbildning bakom sig

(ibid.). De som inte hörs, de som blir de marginaliserade grupperna, är de som inte har lika lätt med det svenska språket och som ofta är socialt utsatta (Cars 2015, s.140). En låg ålder kan också vara en bidragande faktor till marginalisering av en grupp medborgare (ibid.). Utmaningen i att skapa inkluderande planeringsprocesser ligger i forandet av dialogen, enligt Cars, som efterlyser dialoger som inkluderar marginaliserade grupper och som kan skapa tillfällen för inkludering i tidigare skeden av processen (Cars 2015, ss.140-141).

Även Tahvilzadeh kritiserar avsaknaden av marginaliserade grupper inom planeringsprocesser i underlagsrapporten *Öppna rum för deltagande: Idéer för demokratiseringen av Stockholm* (2016) och lyfter problematiken kring en alltför homogen planeringskår i Sverige. Om marginaliserade grupper inte får sin röst hörd i samråd eller medborgardialoger, trots ett bakomliggande motiv kring fördjupad demokrati, får det negativa effekter då de klyftor som redan finns i samhället ökar när endast en privilegierad grupp inkluderas (ibid.). För att kunna skapa en mer rättvis representation av samhället inom planeringsprocesser finns det, enligt Tahvilzadeh, ett behov av att öppna upp nya lämpliga arenor för deltagande som ett sätt att nå de röster som vanligtvis inte hörs i diskussioner kring stadsplanering (Tahvilzadeh 2016, s.29). För att fler människor ska kunna delta i planeringsprocesser på fler sätt finns det, enligt Tahvilzadeh, tre viktiga aspekter att se över innan en medborgardialog initieras; *institutionella arrangemang*, *empowerment* och *facilitatorer* (Tahvilzadeh 2016, ss.35-36). Institutionella arrangemang står för utformandet av den deltagande processen och innefattar valet av deltagare, kommunikationen och kopplingen mellan process och beslut (ibid). Begreppet empowerment är kopplat till de motiv som tidigare diskuterats i kapitlet, och som Tahvilzadeh menar behöver utgå från målsättningen att stärka medborgarnas förmåga att delta (ibid). Facilitatorer står för den möjliggörande länk som krävs mellan myndighet och medborgare för att kunna förankra deltagandeprocessen och göra den meningsfull för båda parter (ibid).

Kommentar

Trots de intentioner som finns inom PBL finns det ett glapp mellan inkludering som teori och praktik. Glappet verkar uppstå på grund av en brist på motiv kring en fördjupad demokrati som ligger bakom initiativen till medborgardeltagande, men också en begränsning i utformandet av deltagandeprocesser. När planeringsprocesser inte inkluderar marginaliserade grupper, framstår inkluderingen som en punkt att bocka av på en checklista istället för att vara ett demokratiskt verktyg. Det formella

samrådet i dess nuvarande former verkar främst hantera överklaganden och räcker inte till som arena för deltagande för att på ett rättvist sätt representera samhällets olika grupper i planeringsprocessen. Lagstiftningens deltagardemokratiska ambitioner återgår i praktiken till det liberala demokratiperspektivet, då bristen på alternativa arenor för deltagande genererar planeringsprocesser som i huvudsak inkluderar en privilegierad grupp medborgare som anses leva upp till samhällets normer. Hur kan dialogen formas så att planeringsprocessen blir inkluderande, även för de som inte ingår i den normen?

INKLUDERANDE PLANERINGSPROCESSER - UTMANINGAR

Inkludera fler grupper

Den expertdominerade planeringen behöver utmanas, menar Listerborn, då den än idag framstår som normativ och följer invanda mönster (Listerborn 2015, s.68). För att kunna utveckla planeringsprocesser som inkluderar även marginaliserade grupper i samhället krävs det nya arbetssätt som kan utmana och förändra invanda roller och verktyg inom planeringen (Listerborn 2015, s.81). Det finns en normativ bild av arkitekturen som ordningsskapande och arkitekten som den kreativa, men ensam, skaparen av den byggda miljön beskriver Till et. al i boken *Architecture and Participation* (2005). När medborgare bjuds in i en planeringsprocess bjuds även verkligheten in med all den oordning och ovisshet som följer, vilket utmanar den normativa bilden av arkitekturen som praktik och arkitekten som yrkesroll (Till et. al 2005, s.34). Inkludering och medborgardeltagande kan därför uppfattas som ett hinder som behöver elimineras om bilden av arkitektens, planerarens eller designerns uppgift utgår från att skapa ordning (ibid.). För att kunna utveckla inkluderande planeringsprocesser krävs det att makthavande aktörer istället ser medborgardeltagandet och dess ovisshet som en möjlighet, något som kan ske först när praktiserandet av arkitektur och planering ses som en komplex social konstruktion, menar Cuff, författare till boken *Architecture: The story of practice* (1992). Den sociala komplexiteten som tillkommer i praktiserandet av arkitektur och planering är något som Cuff själv saknade under sin utbildning och som sällan speglas i de traditionella arkitektutbildningarna (Cuff 1992, s.4).

Bristen på sociala aspekter inom arkitektur kritiseras även av Brolund de Carvalho, som i sin text *Sökandet efter en arkitektroll i medborgarnas tjänst* (2015) beskriver hur det i Sverige saknas en tradition av att utgå från det sociala sammanhanget och lyfta marginaliserade grupper inom arkitektur och planering. Inom svensk stadsplanering

riktas inkludering främst mot den rättsliga processen och det saknas verktyg för att inkludera medborgare i andra faser av planeringsprocessen, menar Brolund de Carvalho (Brolund de Carvalho 2015, s.89). För att kunna inkludera medborgare i en bredare del av planeringsprocessen där de kan bidra på ett meningsfullt sätt, beskriver Lindholm et. al i boken *Medborgardialog - demokrati eller dekoration?* (2015) hur det krävs en urban pedagogik. Den urbana pedagogiken har i syfte att förklara för medborgarna hur en stad och planeringen bakom staden fungerar, processer som för många anses svårförståeliga (Lindholm et. al 2015, s.16). Att arbeta med urban pedagogik är ingen självklarhet inom svensk planering och Brolund de Carvalho hänvisar istället till det amerikanska företaget Center for Urban Pedagogy, förkortat som CUP, för inspiration (Brolund de Carvalho 2015, ss.86-87). Genom samverkan mellan olika discipliner, som konst, design och juridik, bryter CUP ner komplexa stadsutvecklingsfrågor till enkla visuella förklaringar (ibid.). Den urbana pedagogiken gör CUP till en länk mellan myndighet och medborgare, som genom kunskapsspridning ökar möjligheten att utveckla ett mångsidigt medborgardeltagande, hävdar Brolund de Carvalho (ibid.).

Inkludera på fler sätt

Vem som deltar i en planeringsprocess genom en medborgardialog, är beroende av hur dialogen utformas, hävdar Wiberg i texten *Medborgardialog - metoderna som producerar medborgarrösten* (2015). För att kunna etablera en medborgardialog som inkluderar en grupp medborgare som inte anses tillhöra normen krävs det därför att formerna som skapar dialogen är normbrytande (Wiberg 2015, ss. 207-208). Metoden *co-design*, eller *medskapande design*, presenteras av Stenberg i texten *The Strength of Co-design: Citizens as Community Builders* (2012) som en aktiv medborgardialog som utmanar den normativa planeringen, genom att etablera ett medborgardeltagande under alternativa faser och former. Medskapande design beskrivs av Sanders och Stappers i artikeln *Co-creation and the new landscapes of design* (2008) som en metod där designern och icke-designern tillsammans etablerar en designprocess och utmanar den traditionella rollfördelningen mellan expert och medborgare. Metoden har utvecklats från ett användarcentrerat perspektiv, som utgår från grundtanken att planera för de framtida användarna, till ett medskapande perspektiv där planeringen och utformningen istället sker tillsammans med användarna (Sanders & Stappers 2008, s.5). Grundtanken i medskapande design är att alla människor ses som kreativa skapare, vilket speglas i designprocessens rollfördelning där designern fungerar som en möjliggörande facilitator och medborgarna som medskapare (Sanders & Stappers 2008, ss.12-13). Genom sin lokala kunskap om

det berörda området anses även medborgare besitta en expertis-kunskap (ibid.). Ett av de största värdena i en medskapande designprocess är maktförskjutningen som sker mellan medborgare och makthavare genom den alternativa rollfördelningen som äger rum (Sanders & Stappers 2008, s.8). En medskapande designprocess består av olika faser där verktygen anpassas utifrån fasernas respektive syfte och väljs ut av arkitekten eller planeraren, som också är ansvarig för forandet av designprocessen (Stenberg 2012, s.8). Metoden diskuteras i Stenbergs text i relation till projektet *Uteplats*, en designprocess som ägde rum i Hammarkullen, Göteborg, och som färdigställdes 2013 (ibid.). I projektet arbetade två arkitekter tillsammans med områdets medborgare fram ett designförslag på hur det centrala torget i Hammarkullen skulle utformas (ibid.). Designprocessen tog då form genom upprepade medskapande aktiviteter där verktygen varierade vid varje tillfälle och tog form som öppna möten, kreativa workshops och tillfälliga installationer (ibid.).

Medborgardeltagandet borde vara en naturlig del av designprocessen, menar Hofmann som i sin bok *Architecture is participation* (2014) beskriver hur kvalitén på den byggda miljön kan mätas i hur väl platser används och hur väl dess användare identifierar sig själva med platserna. En designprocess som byggs upp genom ett medborgardeltagande har, enligt Hofmann, goda förutsättningar att resultera i kvalitativa platser då deltagandet genererar en arkitektur som är relevant utifrån sitt syfte, samt en känsla av tillhörighet hos de framtida användarna (Hofmann 2014, ss.8-9). *Platstillhörighet*, eller *place attachment*, är ett begrepp som har studerats av många forskare och lyfts av bland annat Altman och Low (1992) som det känslomässiga band som kan etableras mellan människor och platser genom interaktion. Platstillhörighet kan, enligt Altman och Low, generera en känsla av trygghet hos individer, samt länka samman olika grupper av medborgare till en och samma plats (Altman & Low 1992, s.10). När flera olika grupper medborgare känner tillhörighet till en och samma plats ökar möjligheten att utveckla *publika domäner*, eller *public domains* som författarna Hajer och Reijndorp benämner det som i boken *In search of new public domain: analysis and strategy* (2001). En publik domän beskrivs som en kvalitativ egenskap hos en plats som möjliggör möten och utbyten mellan olika grupper (Hajer & Reijndorp 2001, s.11).

Genom att låta inkludering av medborgare vara en naturlig del av en designprocess, menar Hofmann att det även finns juridiska fördelar, som att identifiera konflikter i ett tidigt stadie av en planeringsprocess, och därmed undvika framtida överklaganden (Hofmann 2014, s.9). Dock saknas det i många fall resurser att lägga på det inkluderande

arbetet, eller också sker inkluderingen utifrån en symbolpolitik, vilket gör att försök till inkluderande designprocesser istället slutar i fördomen kring metoden som tidskrävande och kostsam (Hofmann 2014, s.8).

Kommentar

För att kunna utveckla inkluderande planeringsprocesser krävs det nya metoder som bryter invanda mönster och normer. Detta är en utmaning, som enligt flera forskare kräver en omdefiniering av roller och verktyg inom planeringsprocesser. Etablerandet av en inkluderande designprocess framstår som ett alternativt sätt att bjuda in till ett brett medborgardeltagande genom former och faser som skiljer sig från en traditionell planeringsprocess. När metoden genomförs utifrån resurser som tillåter ett utförligt inkluderingsarbete verkar den även kunna bidra i utvecklandet av kvalitativa platser, vilket visar på metodens förmåga att föra samman sociala och fysiska värden inom planeringsprocesser.

3.

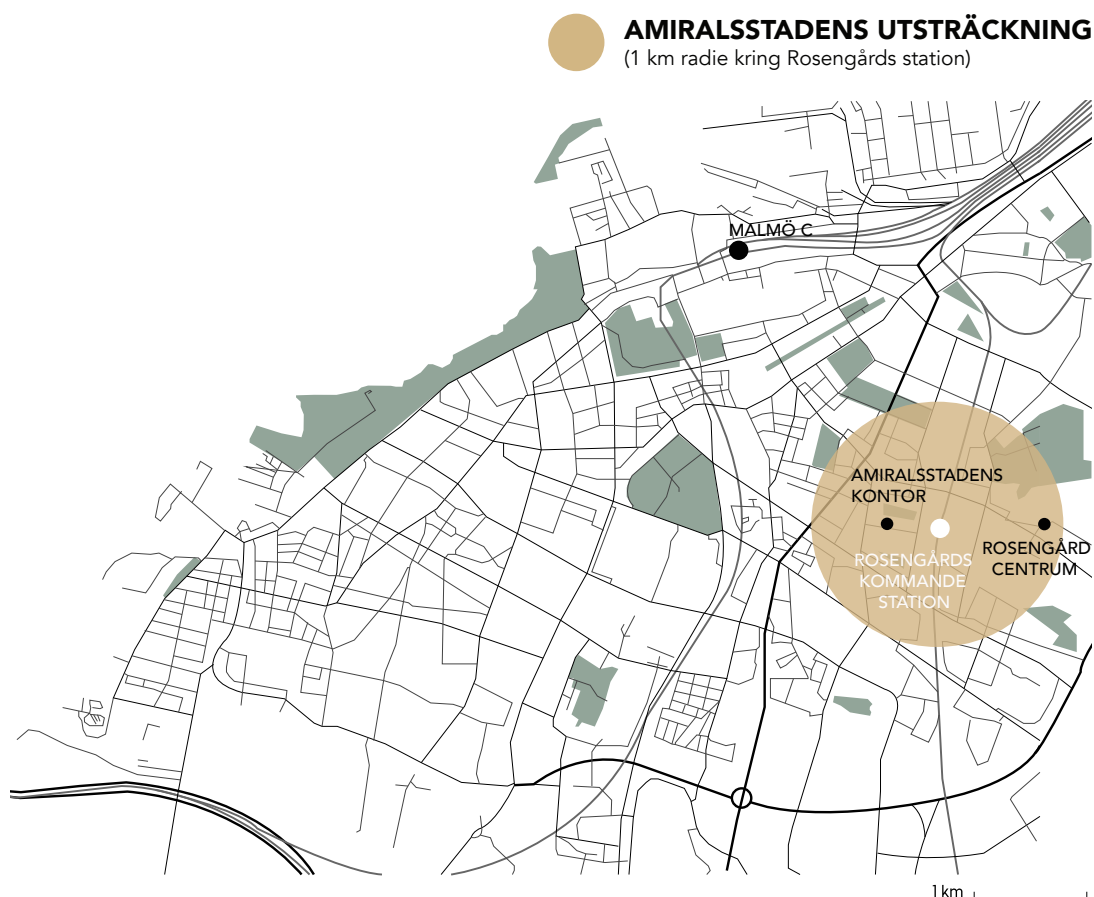
FALLSTUDIE

I arbetets fallstudie presenteras Amiralsstaden, DIS/ORDER och de fysiska interventionerna som har använts. Fallstudien avslutas med en resultatdel.

AMIRALSSTADEN

Bygga samman Malmö

På Malmö stads hemsida presenteras Amiralsstaden som ett stadsutvecklingsprojekt med sitt nav kring Rosengårds kommande tågstation, som förväntas vara färdigbyggd i december 2018 (Malmö stad 2017). Utöver denna definition har Amiralsstaden inga tydligt fixerade geografiska avgränsningar, men har i uppgift att verka för utvecklandet av goda livsmiljöer i det stationsnära området och därför framstår även Sofielund, Annelund, Östra Sorgenfri och Emilstorp som möjliga områden att utveckla inom projektet (ibid.). Tidmässigt finns ingen definierad slutpunkt för projektet, men enligt projektledare Sophia Bescher³ sträcker sig den långsiktiga visionen 30 år framåt. Amiralsstaden utgår från målsättningen att få Malmö att växa samman genom att överbrygga såväl fysiska som sociala barriärer (Malmö stad 2017).

FIGUR 4. Karta som visar Amiralsstadens placering i Malmö.

³Sophia Bescher, projektledare Amiralstaden, intervju Stadsbyggnadskontoret Malmö stad 18 december 2017.

Inkluderande ambitioner

Idén kring Amiralstaden växte fram utifrån ett samarbete med Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, som jag i fortsättningen kommer att benämna Malmökommissionen. Amiralstaden ska fungera som ett modellprojekt där Malmökommissionens rekommendationer ska praktiseras med en ambitionsnivå likt den i satsningen inför Bo01 i Västra hamnen, där flera hållbarhetsaspekter länkades samman (Malmökommissionen 2014). I rapporten *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa* (2014) rekommenderar Malmökommissionen fysisk planering som en framkomlig väg och möjlighet för att kunna utveckla en jämlik hälsa i staden. Statistik från dokumentet *Planprogram för Törnrosen och del av Örtagården i Rosengård i Malmö* (2015) visar hur skillnader i hälsa är särskilt tydligt i Rosengård, där uppväxtvillkoren är betydligt sämre än andra delar av staden. I stadsutvecklingsprojektet Amiralstaden finns en vision kring den fysiska planeringen som en bidragande faktor i arbetet för att överkomma sociala ojämlikheter, där inkludering av medborgare och samverkan mellan olika aktörer är viktiga verktyg (Malmö stad 2017).

Behov av nya verktyg

För att kunna omsätta Amiralstaden inkluderande ambitioner i praktiken krävs det, enligt Malmö stad, nya arbetssätt (Malmö stad 2017). Istället för att arbeta mot ett förutbestämt mål, som så ofta görs inom planeringsprocesser, kräver Amiralstaden ett processbaserat arbete som tillåter projektet att förändras och växa fram organiskt, menar Bescher³. Ett processbaserat arbete kräver i sin tur nya verktyg som utmanar de traditionella och resultatnriktade planritningarna (ibid.). Verktygen som majoriteten av planerare och arkitekter använder sig av idag anses vara demokratiska, men enligt Malmös stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson² utgår de alltid från ett ägandeskap i form av makt, inflytande eller mark. Möjligheten att som medborgare påverka en planeringsprocess är därför beroende av om du äger bostaden du lever i eller inte, då det är främst fastighetsägare som informeras kring planeringsprocesser utifrån de verktyg och metoder som används idag, menar Larsson (ibid.). I Rosengård är det få som äger sin bostad, då en övervägande del av bostäderna är hyresrätter. Därför blir behovet av nya verktyg och forum att kommunicera genom särskilt viktigt inom Amiralstaden (ibid.).

För att kunna leva upp till ambitionerna om en inkluderande planeringsprocess krävs det, enligt Bescher³, en transparens som tillåter insyn och deltagande redan i ett tidigt skede av processen. Transparensen framstår som nödvändig även för arbetet inom

³Sophia Bescher, projektledare Amiralstaden, intervju Stadsbyggnadskontoret Malmö stad 18 december 2017.

²Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör Malmö stad, telefonintervju 11 januari 2018.

organisationen, då invanda mönster och strukturer måste utmanas och förändras för att nya arbetssätt ska kunna etableras (ibid.). Förändring tar dock tid, menar Larsson² och beskriver Amiralstadens långsiktiga vision som avgörande för att låta förändringen ta tid och därmed ha möjlighet att omsätta projektets ambitioner i praktiken.

Kommentar

Att stadsplanering ska kunna förbättra Rosengårdsbornas hälsa visar på Amiralstadens stora ambitioner. För att utveckla det befintliga Rosengård i en sådan riktning krävs en inkluderande planeringsprocess. Malmö stad uttrycker en vilja att bryta invanda mönster och hitta nya arbetssätt för att nå dit, något jag tolkar som ett första steg mot en förändringsprocess. Men förändring tar tid enligt Larsson, och just tid verkar vara en aspekt, och en resurs, som präglar Amiralstaden. Hur hittar man verktyg som kan inkludera och engagera medborgare utifrån en vision som sträcker sig 30 år framåt i tiden? En svår, men spännande, uppgift.

DIS/ORDER

Ett normkritiskt förhållningssätt

Namnet DIS/ORDER syftar till en avvikelse från normer, normer som grundarna Andersson och Bratel ständigt strävar efter att utmana i sitt arbete som landskapsarkitekter. DIS/ORDER ser sig själva som ett experimentellt och forskningsbaserat kollektiv, som med en normkritisk utgångspunkt vill utforska platsers potential samtidigt som de synliggör maktstrukturer i det offentliga rummet. Kunskap är makt, menar DIS/ORDER som lägger mycket tid på kunskapsspridning och pedagogiskt arbete för att kunna utveckla inkluderande planeringsprocesser som syftar till att uppnå en fördjupad demokrati.

Det normkritiska perspektivet är något som Andersson och Bratel saknade under sin utbildning, och en avgörande faktor till varför de efter sin examen valde att söka sig i riktningar som inte ansågs tillhöra traditionella uppgifter för en landskapsarkitekt. Andersson började arbeta som skribent på tankesmedjan Movium, en mötesplats där åsikter kring stadsutveckling ventileras och kunskap utvecklas (Movium U.Å). Bratel sökte sig till Färgfabriken i Stockholm, en konsthall med ambitioner att utmana bilden av vad en konsthall är och kan vara genom att fungera som ett samtidslaboratorium där konst, arkitektur och stadsplanering har möjligheten att komma till uttryck (Färgfabriken

²Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör Malmö stad, telefonintervju 11 januari 2018.

U.Å). Än idag producerar Andersson texter för Movium, och Färgfabriken är en av flera samarbetspartner som DIS/ORDER arbetat med under de senaste åren.

Experimentella metoder

DIS/ORDER försöker fortfarande att hitta fler sätt att praktisera landskapsarkitektur på. De arbetar både som konsulter åt myndigheter eller andra företag och med konstnärligt utforskande projekt som är egeninitierade. De egeninitierade projekten ger DIS/ORDER möjligheten att experimentera fram nya arbetssätt och metoder. Utforskandet från de egeninitierade projekt beskriver DIS/ORDER som värdefullt för hela deras arbete, då metoderna som växer fram även kan prövas i arbetet som konsulter. Testandet som experimentell metod beskriver Andersson i texten *Let's call it a test!* (2015) som ett verktyg de använder i sitt arbete som konsulter för att övertyga aktörer som tvivlar. Testandet kan även användas i ett strategiskt syfte för att utforska platsers potential inför en särskild användning (Andersson 2015). Andersson beskriver testandet som ett sätt att tänja på de gränser och ramverk som finns inom planering och blir därmed en möjlig väg att gå för att utmana de traditionella verktygen som ofta används inom planering (ibid).

Kommentar

Centralt i DIS/ORDERs arbetssätt är det normkritiska perspektivet, som ifrågasätter vem det är som inkluderas i planeringsprocesser. Genom att arbeta som både konsulter och egna initierare till projekt lämnas utrymme till att testa och utvärdera metoder som skiljer sig från de traditionella verktyg som vanligtvis används inom yrkesutövandet. I de mer konstnärliga projekten kan metoderna bearbetas innan de presenteras för myndigheter och andra aktörer i konsultuppdragen.

FYSISKA INTERVENTIONER

Arbetets olika faser och former

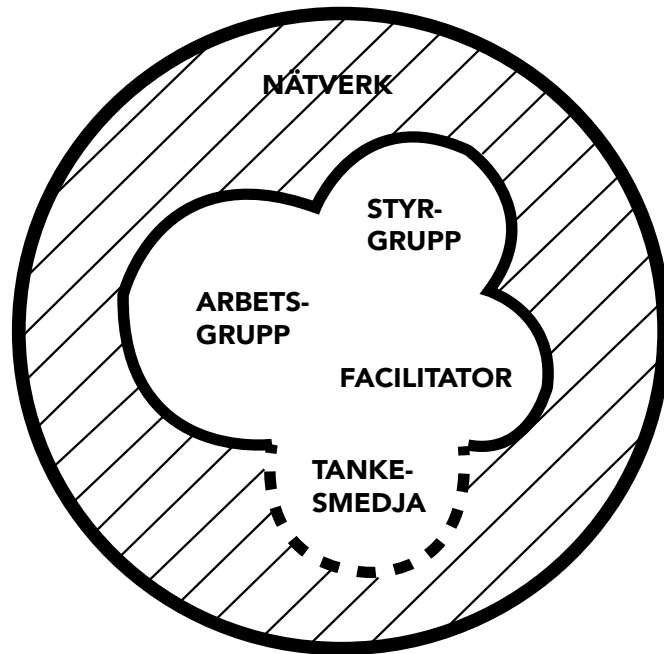
DIS/ORDERs arbete med fysiska interventioner inom Amiralstaden kan beskrivas genom fyra olika faser som identifierats i den planeringsprocess som undersökts i studien; att definiera projekt, att välja plats och målgrupp, att testa plats och skapa dialog, och gå från temporär till permanent.

Under 2015 anställdes DIS/ORDER som konsultstöd av Malmö stad med uppdraget att definiera Amiralstaden och de arbetade då fram förslag på en processform och

en organisationsform. Detta arbete pågick högt upp i organisationen och när DIS/ORDER fick förfrågan av Malmö stad att fortsätta sitt arbete inom Amiralstaden under 2016 önskade de istället att få arbeta tillsammans med medborgare på plats i de berörda områdena. Detta leder oss till arbetets nästa fas; att välja plats och målgrupp. Platsen som valdes blev Biblioteksplatsen utanför Rosengård centrum, där barn och unga identifierades som en lämplig målgrupp att rikta dialogarbetet mot. För att skapa engagemang och inkludering krävdes metoder som var anpassade för den valda målgruppen och DIS/ORDER valde därför att pröva fysiska interventioner som ett inkluderande arbetssätt, som för oss till arbetets tredje fas; testa plats och skapa dialog. Vid flera tillfällen fick barn och unga under våren och sommaren 2016 aktivt delta i ett strategiskt testande av Biblioteksplatsen och dess potential som framtida mötesplats. Genom de upprepade fysiska interventionerna utvecklades även en dialog mellan DIS/ORDER och medborgarna kring områdets utvecklingsplaner. Under 2017, i den fjärde fasen av det undersökta arbetet, övergick de temporära interventionerna till en permanent omvandling av platsen. Detta var möjligt tack vare en utökad budget och en vilja att satsa på utemiljöerna hos de nya fastighetsägarna för Rosengård centrum.

Definiera projekt

Under det första året som DIS/ORDER var verksamma inom Amiralstaden tog de, tillsammans med dåvarande projektledaren Victoria Percovich, fram förslag på hur en process och en organisation för Amiralstaden kunde se ut. Förslagen arbetades fram utifrån flera möten tillsammans med den styrgrupp som då fanns knuten till projektet, och som bestod av tjänstemän från de olika förvaltningarna inom Malmö stad (DIS/ORDER 2015, s.2). Genom djupintervjuer och workshops med medlemmarna ur styrgruppen framkom flera olika uppfattningar kring vad Amiralstaden är och kunde bli i framtiden. Stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson beskrev Amiralstaden som mer än bara en byggd struktur (DIS/ORDER 2015, s.31). Kerstin Åkerwall från Miljöförvaltningen beskrev vikten av ett miljöperspektiv och möjligheten att kunna etablera en ny typ av hållbar stadsutveckling genom samarbeten mellan olika aktörer inom projektet (DIS/ORDER 2015, ss.31-32). Klas Johansson från Fastighetskontoret såg möjligheterna att öka markvärdet och attraktiviteten i Rosengård genom projektet och Elisabeth Lundgren från Kulturförvaltningen betonade kulturens möjligheter för att skapa attraktiva områden (DIS/ORDER 2015, ss.32-33).

FIGUR 5. Illustration som visar DIS/ORDERs förslag på en framtida organisation. (DIS/ORDERs figur, redigerad av författaren)

Förslaget som DIS/ORDER arbetade presenterade en planeringsprocess som skulle ta form genom flera mindre etapper och tillsammans bilda Amiralstadsens långsiktiga vision (DIS/ORDER 2015, s.14). Planeringsprocessen skulle utvecklas genom en övergripande organisation, som skulle bestå av den redan befintliga styrgruppen tillsammans med en tvärasektionell arbetsgrupp, ett team av facilitatorer, en tankesmedja, samt ett större nätverk av boende och lokala aktörer som skulle ringa in organisationen (DIS/ORDER 2015, ss.15-16). För att komma igång med processen och forandet av organisationen kompletterades förslagen med fem insatser som ansågs viktiga att genomföra under 2016; bilda en tankesmedja, formulera en gemensam värdegrund för planeringsprocessen, kartlägga aktörer, aktivera områden genom fysiska interventioner, samt kommunicera Amiralstaden gentemot medborgare i Malmö (DIS/ORDER 2015, ss.17-18).

De olika uppfattningarna av Amiralstaden avspeglade en oklarhet kring projektet, och mycket av arbetet pågick långt upp i organisationen utan en förankring hos de berörda medborgarna (DIS/ORDER 2015, s.14). Därför föreslog DIS/ORDER att diskussionen framöver skulle ske tillsammans med medborgare för att bättre spegla projektets ambitioner kring utvecklandet av en inkluderande planeringsprocess (DIS/ORDER 2015, ss.9-10).

Välja plats och målgrupp

Under 2016 fick DIS/ORDER ett nytt uppdrag av Malmö stad och blev tillfrågade hur de ville gå vidare med den planeringsprocess de lämnat förslag på under föregående år. DIS/ORDER önskade att gå vidare med två av de fem insatser som presenterats som särskilt viktiga i föregående års rapport; att dels aktivera platser och dels kommunicera Amiralstaden bredare i Malmö, tillsammans med berörda medborgare.

Genom tidigare genomförda analyser framstod Rosengård centrum som ett lämpligt område att aktivera i ett tidigt skede av Amiralstaden utveckling. Rosengård centrum, som Biblioteksplatsen ligger i direkt anslutning till, formades av 60-talets planeringsideal där centrumbyggnader uppfördes i förorter för att samla all områdets service på ett och samma ställe. Så är det även idag, då Rosengård centrum innehåller allt från matbutiker till frisörer, vilket medfört ett stort flöde av människor som rör sig på platsen dagligen. Efter en tids platsanalyser valdes Biblioteksplatsen som utgångspunkt för aktiveringen.

FIGUR 6. Karta som visar Biblioteksplatsens placering i Rosengård.

BIBLIOTEKSPLATSEN

FIGUR 7. Foto från Biblioteksplatsen innan dess omvandling. (Foto: DIS/ORDER)

Biblioteksplatsen är placerad mellan det välbesökta stadsdelsbiblioteket och fritidsgården Tegelhuset. Då den dåvarande fastighetsägaren till Rosengård centrum inte uttryckt något intresse av att arbeta med centrumbyggnadens kringliggande utemiljöer, skulle placeringen mellan de två aktörerna visa sig vara av stort värde längre fram i arbetet med platsen. Biblioteksplatsen togs under denna period främst i anspråk av rökande män och beskrevs som otrygg av många ungdomar i området. DIS/ORDER uppfattade även platsen som dåligt utnyttjad, då den saknade element som uppmanade människor att stanna på platsen istället för att använda den som en passage.

Då Malmö stads målsättning var att utveckla Amiralstaden genom ett inkluderande tillvägagångssätt, där medborgare skulle ha möjlighet att påverka projektets utveckling, fanns ett behov av att inkludera medborgare i arbetet på Biblioteksplatsen. Den målgrupp som valdes ut som lämplig att rikta sig mot var barn och unga, en grupp som sällan får möjlighet att höras inom planeringsprocesser (DIS/ORDER 2016, s.13). Barn är dessutom den grupp medborgare som använder sina närmiljöer mest och därför framstod involveringen av barn och unga i utformandet av utemiljöerna som särskilt viktigt i ett område som Rosengård, hävdar DIS/ORDER (DIS/ORDER 2016, s.13). Arbetet med barn och unga på Biblioteksplatsen krävde en viss målgruppsanpassning, då de verktyg och det språk som ofta används inom stadsplanering är riktat mot vuxna och framstår som svårförståeligt för de som inte är vana att delta i planeringsprocesser (ibid.). De fysiska interventionerna gavs därför lekfulla och konstnärliga uttryck och blev ett sätt för DIS/ORDER att utmana de normer som finns inom stadsplanering, både i val av metod och målgrupp.

Testa plats och skapa dialog

Under våren och sommaren 2016 genomfördes flera fysiska interventioner på Biblioteksplatsen tillsammans med barn och unga, som ett sätt att testa platsens potential som framtida mötesplats och samtidigt etablera en dialog kring Amiralstaden med medborgarna. Under denna fas genomfördes sex olika interventioner; Bygga rum, Skulptera frigolit, Bygga park, Måla självporträtt, Bygga väg och Ge platsen ett namn.

DIS/ORDER tog sig an en faciliterande roll under interventionerna och fungerade även som en länk mellan medborgare och myndighet, alltså mellan barnen och Malmö stad i detta fall. I flera av de fysiska interventionerna togs även externa konsulter in, som var grafiska formgivare från företaget Summer Studio och fungerade som ytterligare facilitatorer som bidrog med kunskap och material. Dessutom fördes ett tätt samarbete med personal från både Rosengårds bibliotek och fritidsgården Tegelhuset. De fysiska interventionerna fick en lekfull och konstnärlig karaktär, där det mesta av materialet samlades in från frivilliga organisationer i området, då budgeten från Malmö stad räckte till främst lönekostnader under denna period. Genom att delta i de fysiska interventionerna fick barn och unga möjlighet att ta plats i en diskussion de sällan får gehör inom, samtidigt som de tog plats rent fysiskt i stadsrummet.

BYGGA RUM

Den första fysiska interventionen på Biblioteksplatsen hade som syfte att låta barn och unga ta hela stadsrummet i anspråk och utforska platsen. Det möjliggjordes med hjälp av 3,5 km snöre som gick att fästa kring rundstavar, som hade placerats ut på platsen. Genom interventionen skapades ett tillfälligt konstverk, format som en kollektiv struktur. Den kollektiva strukturen gick att röra sig runt, men också inuti och blev ett verktyg för barnens utforskande av platsen. 20 barn deltog i den fysiska interventionen.

(DIS/ORDER 2016, ss.18-19)

FIGUR 8. Foto från den första fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 9. Foto från den första fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

SKULPTERA FRIGOLIT

Den andra fysiska interventionen som genomfördes på Biblioteksplatsen hade som syfte att återigen utforska platsens form och funktion, men nu med hjälp av 25 kvm frigolit. Genom att beskära och placera ut frigolitblock resulterade interventionen återigen en tillfällig struktur, som nu tog form som både individuella sittmöbler och större kollektiva strukturer. Under några timmar kunde de 25 barn som deltog testa hur Biblioteksplatsen i framtiden kunde möbleras med hjälp av den tillfälliga strukturen.

(DIS/ORDER 2016, ss.18-19)

FIGUR 10. Foto från den andra fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 11. Foto från den andra fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

BYGGA PARK

Den tredje fysiska interventionen började inne på Rosengårds bibliotek där barnen tilldelades en kvadratmeter konstgräsmatta som de fick dekorera med färg, pärlor, tråd och papper. Syftet med interventionen var att de 70 barn som deltog skulle genom sin fantasi utforma sin drömpark. De olika bitarna park som skapades inne på Biblioteket togs sedan ut till Biblioteksplatsen och satte samman till en stor och gemensam fantasi-park. Från början var tanken att en picknick skulle hållas ute i den nyskapade parken, men på grund av regn fick det skjutas upp. (DIS/ORDER 2016, ss.18-19)

FIGUR 12. Foto från den tredje fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 13. Foto från den tredje fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 14. Foto från den tredje fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

MÅLA SJÄLVPORTRÄTT

Den fjärde fysiska interventionen hade som syfte att låta barnen ta plats i det offentliga rummet och uttrycka synen på sig själva genom att måla enorma självporträtt. Interventionen hölls inne på fritidsgården Tegelhuset och genomfördes med hjälp av grafiska formgivare från Summer Studio. De 40 barn som deltog fick först rita sina självporträtt på mindre papper med penna och sedan skala upp porträtten på stora pappersark som låg utplacerade på golvet med hjälp av rollers. Efter att porträtten var målade ställdes de ut inne på Rosengårds bibliotek och presenterades under en vernissage. (DIS/ORDER 2016, ss.20-21)

FIGUR 15. Foto från den fjärde fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

BYGGA VÄGNÄT

Den femte fysiska interventionen var ett sätt för barnen att kunna påverka det offentliga rummet. Specialtillverkade klistermärken, som gick att fästa i princip överallt, användes för att gemensamt bygga ett vägnät. Den enda regeln som fanns var att klistermärkena var tvungna att vara sammankopplade. 50 barn deltog i interventionen som genomfördes med hjälp av de grafiska formgivarna från Summer Studio, tillsammans med den frivilliga organisationen Rädda Barnen. (DIS/ORDER 2016, ss.20-21)

FIGUR 16. Foto från den femte fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 17. Foto från den femte fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

GE PLATSEN ETT NAMN

Den sjätte och sista fysiska interventionen som ägde rum på Biblioteksplatsen under 2016 gjordes med syftet att samla in namnförslag till platsen, då Biblioteksplatsen var ett tillfälligt namn. På en lång pappersrulle fick barnen stämpla tecken och ett eget visuellt språk växte fram. Istället för ett namn på platsen togs istället en logotyp för platsen fram. Den fysiska interventionen genomfördes av 25 barn, återigen med hjälp av de grafiska formgivarna från Summer Studio. (DIS/ORDER 2016, ss.20-21)

FIGUR 18. Foto från den sjätte fysiska interventionen. (Foto: DIS/ORDER)

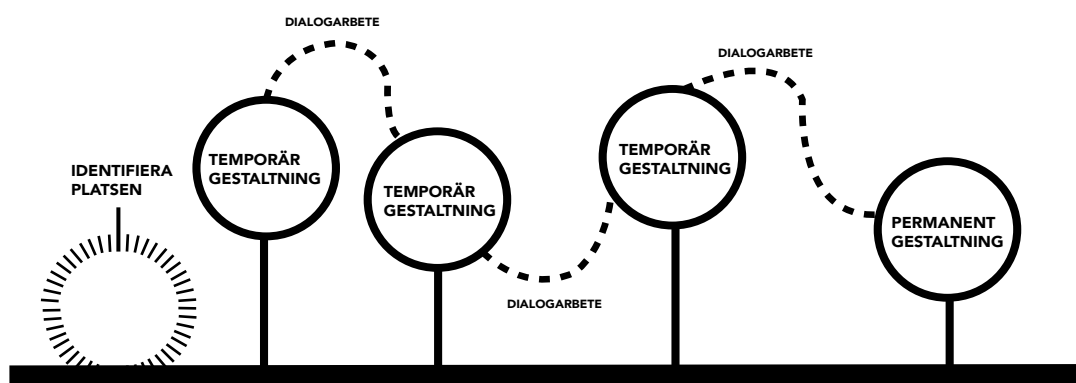
Efter en sommar fylld av fysiska interventioner arbetade DIS/ORDER fram en tillfällig lek- och sittmöbel, med inspiration från det arbete som genomförts tillsammans med barn och unga (DIS/ORDER 2016, ss.22-23). Möbelinstallationen skulle även invigas under ett kalas, som ett sätt att fira sommarens arbete och barnens engagemang (ibid.). Inför invigningen framkom skeptiska åsikter från både privatpersoner och myndigheter, som menade att det inte var någon bra idé att sätta upp möbelinstallationen, då den skulle vandaliseras snabbt eftersom Rosengård var ett område som ansågs vara stökigt och oroligt (ibid.). Trots skeptiska kommentarer ägde invigningen rum och samlade över 200 personer som firade sommarens arbete med musik, snacks och lek. Den tillfälliga möbelinstallationen stod kvar i flera veckor på platsen, utan tecken på vandalisering.

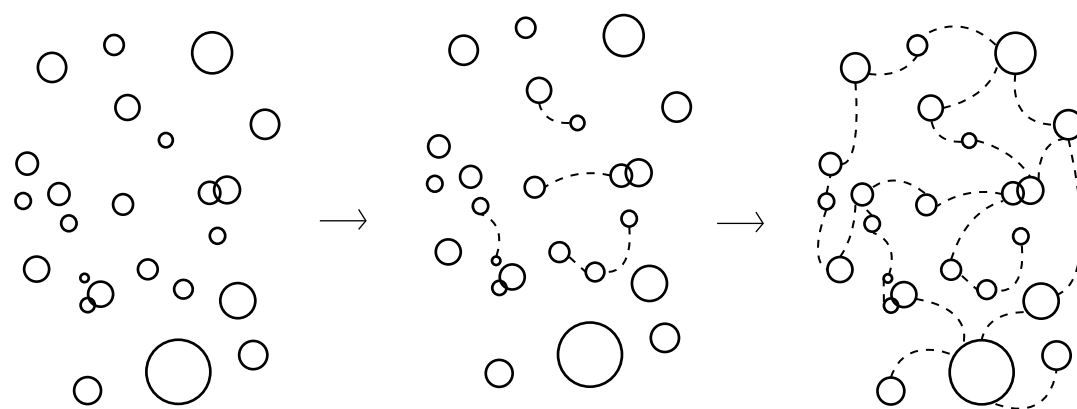
FIGUR 19. Foto från invigningen av den tillfälliga möbelinstallationen. (Foto: DIS/ORDER)

Från temporär till permanent

Efter genomförandet av de fysiska interventionerna på Biblioteksplatsen arbetade DIS/ORDER fram strategin *Plats för plats* (DIS/ORDER 2016, ss.38-39). *Plats för plats* bestod av tre steg; 1. identifiera en plats, 2. genomför flera fysiska interventioner av temporär karaktär på platsen tillsammans med medborgare och 3. låt sedan de temporära interventionerna övergå i en permanent omgestaltning av platsen (ibid.). Genom att etablera flera sådana processer samtidigt runt om på olika platser inom Amiralstadsens utvecklingsområde föreslog DIS/ORDER hur projektet kunde växa samman likt ett nätverk av platser som blivit transformerade tillsammans med medborgare (ibid.).

FIGUR 20. Illustration som visar strategin *Plats för plats* utifrån en specifik plats och dess process. (DIS/ORDERs figur, redigerad av författaren)

FIGUR 21. Illustration som visar strategin *Plats för plats* utifrån flera platser och deras sammanväxande processer. (DIS/ORDERs figur, redigerad av författaren)

Under 2017 arbetade DIS/ORDER fortfarande på uppdrag av Malmö stad, med samma fokus som tidigare på den sociala processen genom involvering av medborgare i Amiralstadens utveckling. Utöver detta fanns ytterligare ett uppdrag, som kom från Rosengård centrum's nya fastighetsägare Trianon. Trianon bad, med stöd från Boverket, DIS/ORDER att utveckla det arbete som de tidigare genomfört på Biblioteksplatsen genom att ta fram ett gestaltungsförslag på en permanent ombyggnation av flera platser i direkt anslutning till Rosengård centrum (DIS/ORDER 2017:6). DIS/ORDER valde att slå samman de två uppdragen, fysisk gestaltning och medborgarinvolvering, och arbetade under 2017 fram ett gestaltungsförslag tillsammans med ungdomar i Rosengård. Då det nu fanns en långsiktig budget till förfogande kunde en arbetsgrupp formas, bestående av ungdomar från fritidsgården Tegelhuset, som även kunde bli avlönade för sitt arbete (ibid). Återigen använde DIS/ORDER sig av fysiska interventioner som en metod, nu med syftet att arbeta fram ett underlag inför ett gestaltungsförslag.

ANALYSERA PLATSER

Den första interventionen tillsammans med de sex ungdomarna från Tegelhuset som utgjorde arbetsgruppen genomfördes med syftet att tillsammans analysera platserna kring Rosengård centrum. Vad fanns på platserna idag som ungdomarna ansåg vara av värde? Vad behövde förändras? Synpunkterna som kom fram fokuserade främst på det som ansågs problematiskt på platserna som att platserna uppfattades som mörka och otrygga och en önskan blev därför mer belysning för att öka trygghetskänslan. Det framkom också en otydlighet i skyltning som visar var de olika verksamheterna låg och hur man skulle cykla i området. Slutligen var det flera av ungdomarna som var missnöjda med skötseln av vegetationen i området. (DIS/ORDER 2017, ss.12-13)

FIGUR 22. Foto från den första fysiska interventionen med ungdomarna från Tegelhuset. (Foto: DIS/ORDER)

KRITISERA ARKITEKTFÖRSLAG

Den andra interventionen genomfördes tillsammans med arbetsgruppen och ytterligare tio ungdomar från andra föreningar och ägde rum i Amiralstadsens tillfälliga lokal, som vid detta tillfälle låg placerad inuti Rosengård centrum. Där presenterades fyra arkitektförslag som tagits fram under en tidigare genomförd idéverkstad och som visade hur Amiralstaden på olika sätt kunde utvecklas i framtiden. Innan ungdomarna fick i uppgift att analysera arkitekternas arbeten sammanfattades förslagen i sju huvudsakliga teman; ta bort trafikseparering, bygga kvarter med slutna innergårdar, bygga fler bostäder, bygga tågstation, bygga kulturhus, bygga om Amiralsgatan och bygga om vid Rosengård centrum. Ungdomarna uttryckte ett missnöje i hur alla förslagen verkade ha som syfte att bygga om Rosengård till en stadsdel som skulle se ut precis som alla andra i Malmö. Ungdomarna föreslog istället att det som karakteriserar Rosengård idag borde byggas vidare på och lämnade en rad förslag på hur de tyckte att den kommande ombyggnationen av utemiljöerna kring Rosengård centrum kunde gå till. Måla om, bygg utomhusgym, plantera mer växter och blommor, bygg park istället för att bygga mer hus på parkeringen, installera mer belysning och ta bort alla män var några av de förslag som samlades in. (DIS/ORDER 2017, ss.14-15)

FIGUR 23. Foto från den andra fysiska interventionen med ungdomarna från Tegelhuset. (Foto: DIS/ORDER)

BESKRIVA GODA PLATSEGENSKAPER

Den tredje och sista interventionen tillsammans med ungdomarna tog plats i Tegelhuset, fritidsgården som låg placerad bredvid Biblioteksplatsen. Vid detta tillfälle var det 18 ungdomar som deltog i interventionen och som med hjälp av bilder från platser runt om i världen fick beskriva vad det ville ha för typ av platser kring Rosengård centrum. Resultatet samlades till ett gemensamt inspirationskollage som presenterade alla önskemål. Stämningsfull belysning och lekfulla element som kunde aktivera platserna var återkommande egenskaper i flera av de bilder som valdes ut av ungdomarna. (DIS/ORDER 2017, ss.16-17)

FIGUR 24. Foto från den tredje fysiska interventionen med ungdomarna från Tegelhuset. (Foto: DIS/ORDER)

Ungdomarnas åsikter och förslag från de fysiska interventioner samlades in och användes som underlag inför framtagandet av gestaltungsförslaget *RGC UTE* (2017). Gestaltungsförslaget producerades av DIS/ORDER, tillsammans med landskapsarkitekten Klara Isling från Landskapslaget. Förslaget byggde på strategin *Rum för rum*, en utveckling och nedskalning av den tidigare framtagna strategin *Plats för plats*. *Rum för rum* utgick från idén att utforma utemiljöerna kring Rosengård ett rum i taget, över tid, med hjälp av ett gemensamt materialbibliotek (DIS/ORDER 2017, s.25). Materialbiblioteket var sammansatt utifrån de behov som synliggjorts i de fysiska interventionerna och hade som syfte att engagera och involvera medborgare som medskapande aktörer i designprocessen (ibid.) Tillsammans med en facilitator kunde medborgarna utifrån materialbiblioteket sätta samman rum för olika funktioner (ibid). *Rum för rum* applicerades i gestaltungsförslaget på fem olika platser utanför Rosengård centrum, varav två blev utvalda av fastighetsägarna Trianon att gå vidare med för en permanent omvandling; Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen.

I gestaltungsförslaget presenteras visualiseringsbilder på platserna som visar hur de svarar på den kritik som framkommit av ungdomarna i de tidigare genomförda fysiska interventionerna. Belysning, skyltning och grönska var tre återkommande aspekter som behövde förbättras enligt ungdomarna. Önskan kring mer belysning runt Rosengård centrum besvaras i visualiseringsbilden som föreställer Biblioteksplatsen där ett tak av små lampor omfamnar platsen. Markmaterialet som syns i visualiseringsbilden fungerar som en tydlig markering kring vart cykelvägen går, och svarar på behovet av en tydligare skyltning. Biblioteksplatsen är på visualiseringsbilden berikad med vegetation, dels i utplacerade kärl, men också på Sporthallens vägg. Grönskan kommer att växa fram med tiden och därmed svara på behovet kring en mer välskött och attraktiv vegetation i området. De slingrande bänkarna som syns på samma bild påminner om möbleringen från de bilder som fanns med i inspirationskollaget som sattes samman av ungdomarna under en av de fysiska interventionerna. Samma organiska form återkommer i gestaltungsförslaget på Tandläkarplatsen, där en konstgjord gräsmatta möter asfalten genom en linje som slingrar sig fram. På Tandläkarplatsen återfinns även det utomhusgym som ungdomarna efterlyst som önskvärt under rundvandringen i området.

För att inte släppa dialogen med medborgarna i Rosengård under platsernas ombyggnation, bjöd DIS/ORDER in barn från området till ytterligare tre fysiska interventioner med syftet att skapa transparens i planeringsprocessen och aktivera platserna innan de var färdigställda.

FIGUR 25. Visualiseringsbild över Biblioteksplatsen från gestaltungsforlaget RGC UTE.
(Producerad av DIS/ORDER)

FIGUR 26. Visualiseringsbild över Tandläkarplatsen från gestaltungsforlaget RGC UTE.
(Producerad av DIS/ORDER)

SKAPA VEPOR

Interventionen hade som syfte att dels informera medborgare om vad som hände på platserna, men också ge barnen möjligheten att diskutera vad de ville att de nya platserna skulle användas till. Under denna intervention fick de arton barn som deltog klippa ut och klistra fast objekt från olika tidningar ovanpå bilder av det möblemang som nu höll på att monteras på Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. Resultatet blev kreativa kollage som visade hur de nya platserna kunde användas. Efter interventionen samlade DIS/ORDER ihop kollagen och satt samman de till stora informationsvepor. Veporna placerades sedan ut vid platserna för att kommunicera vad som hände på platserna under ombyggnationen, och för att visa upp barnens förslag på platsernas framtida användning

FIGUR 27. Foto från den första fysiska interventionen under ombyggnationen av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 28. Foto som visar hur veporna fungerade som informationsskyltar under ombyggnationen av platserna kring Rosengård centrum. (Foto: författaren)

AKTIVERA EN BYGGARBETSPLATS - BIBLIOTEKSPLATSEN

Under ombyggnationen av Biblioteksplatsen genomfördes en fysisk intervention tillsammans med ett tjugotal barn inne på Rosengård bibliotek. Syftet med interventionen var att aktivera Biblioteksplatsen innan den stod färdig. Barnen formade lyktor av plastark och dekorerade dessa med pärlor innan de ställdes ut på Biblioteksplatsen med varsitt elektriskt värmeljus inuti.

FIGUR 30. Foto från den andra fysiska interventionen under ombyggnationen av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 29. Foto från den andra fysiska interventionen under ombyggnationen av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. (Foto: DIS/ORDER)

AKTIVERA EN BYGGARBETSPLATS - TANDLÄKARPLATSEN

Tillsammans med KOD, en förening som är verksam vid Folkets hus i Rosengård, anordnades en fysisk intervention som även denna hade som syfte att aktivera platsen innan den färdigställdes, men denna gången var det Tandläkarplatsen. Deltagarna bestod av en mindre grupp nyanlända pojkar, som med hjälp av personal från Folkets hus och DIS/ORDER fick skapa skulpturer i papper maché. Skulpturerna hängdes i efterhand upp på Tandläkarplatsen som en tillfällig konstinstitution.

FIGUR 31. Foto från den tredje fysiska interventionen under ombyggnationen av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. (Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 32. Foto från den andra fysiska interventionen under ombyggnationen av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. (Foto: DIS/ORDER)

Även Malmö stad ville under denna period skapa transparens i Amiralsstadens planeringsprocess och bjöd därför in Malmöborna till ett öppet hus via sin hemsida. Öppet hus hölls vid två tillfällen på Amiralsstadens kontor på Kopparbergsgatan 4 vid Enskifteshagen, en kort promenad från Rosengård. Under det öppna huset presenterade flera initiativtagande aktörer olika processer som börjat ta form inom Amiralsstaden.

FIGUR 33. Foto från det öppna huset som hölls inne på Amiralsstadens kontor.
(Foto: författaren)

Den 16e december 2017 var det dags för invigning av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen, som nu stod klara. Invigningen var ett sätt att fira det arbete som genomförts tillsammans med barn och unga, och som lett fram till en permanent omgestaltning av platserna. Under invigningen hölls tal, det spelades musik och flera lekfulla aktiviteter ägde rum på platserna.

FIGUR 34. Foto från invigningen som visar hur barnen blev belönade med en guldmedalj efter att de utfört den lekfulla hinderbanan som fanns på plats under invigningen, och som jag själv planerade under min praktikanställning. (©Fotograf Bojana Lukac, Stadsbyggnadskontoret Malmö Stad)

FIGUR 35. Foto från invigningen av de färdigställda platserna kring Rosengård centrum.
(Foto: DIS/ORDER)

FIGUR 36. Foto från invigningen av de färdigställda platserna kring Rosengård centrum.
(Foto: DIS/ORDER)

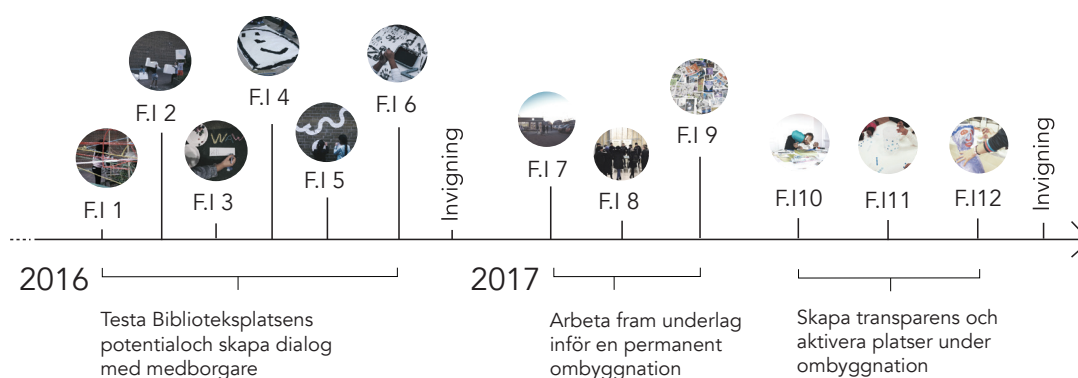
Resultat och kommentar

Studiens resultat visar hur de fysiska interventionerna använts för att inkludera och engagera medborgare i flera olika faser av den planeringsprocess som undersökts. I figur 37 (s.63) presenteras användningen av de fysiska interventionerna genom en kronologiskt ordnad tidslinje, som representerar den undersökta planeringsprocessen. Diagrammet visar att de fysiska interventionerna har bidragit till ett aktivt medborgardeltagande vid flera olika tillfällen och i tre olika skeden av den undersökta planeringsprocessen.

Under 2016 användes de fysiska interventionerna främst för att etablera en dialog med medborgarna kring Amiralstaden. De sex fysiska interventioner som genomfördes i detta skede blev även ett sätt att utforska och testa Biblioteksplatsens potential som en framtida mötesplats. Den utforskande fasen ledde fram till den tillfälliga möbelinstallation som invigdes i slutet av sommaren samma år. Under 2017 utvecklades användningen av de fysiska interventionerna och blev en metod för att arbeta fram ett underlag till det lokalt förankrade gestaltungsförslaget *RGC UTE* (2017). Återigen inkluderade de fysiska interventionerna medborgare, nu i form av en arbetsgrupp som bestod av ungdomar från fritidsgården Tegelhuset. Genom tre fysiska interventioner fick ungdomarna analysera platser kring Rosengård centrum och arbeta fram egna förslag kring den framtida omvandlingen. Den lokala kunskapen togs sedan vidare och blev en viktig del av gestaltungsförslaget, som resulterade i en permanent ombyggnation av Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. De tre sista fysiska interventionerna som genomfördes i den undersökta planeringsprocessen ägde rum under ombyggnationen av platserna. Syftet med interventionerna var att fortsätta en dialog med medborgare även efter att gestaltungsförslaget hade lämnats in, för att skapa transparens och inkludering i ytterligare ett skede. Genom de sista fysiska interventionerna kunde platserna aktiveras redan innan de blivit färdigställda.

Styrkan i användandet av de fysiska interventionerna som ett verktyg för att utveckla en inkluderande planeringsprocess visade sig vara dess förmåga att inkludera den marginaliserade gruppen barn och unga, något som syns tydligt i matrisen i figur 38 (s.63). Matrisen presenterar information kring vilka, och hur många, medborgare som deltog i de olika fysiska interventionerna, samt vilket material som användes vid de olika tillfällena. Sammanställningen visar hur samtliga fysiska interventioner bjudit in till deltagande som riktats mot målgruppen barn och unga. Antalet medborgare som deltog har varierat vid de olika tillfällena, med allt från 6 deltagare upp till 70 deltagare. I sju

av de tio fysiska interventionerna som genomförts av DIS/ORDER har materialet som använts varit av en kompletterande karaktär. Istället för papper och penna, som kan ses som traditionella verktyg inom medborgardialoger, innefattade det kompletterande materialet istället objekt som trådrullar, frigitblock och konstgräsmattor.

FIGUR 37. Diagram som visar hur de fysiska interventionerna använts under olika skeden av den planeringsprocess som undersökts i studien.

F.I					
1		●	20		●
2		●	25		●
3		●	70		●
4		●	40		●
5		●	50		●
6		●	25		●
7		●	6	●	
8		●	16	●	
9		●	20	●	
10		●	18		●
11		●	20		●
12		●	5		●

F.I Fysisk intervention
 Vuxna deltagare
 Barn och ungdomar
 Antal deltagare
 Papper och penna
 Kompletterande material

FIGUR 38. Matris som visar vilka som har deltagit i de fysiska interventionerna, samt med vilket material som interventionerna genomförts.

4.

DISKUSSION

I arbetets avslutande del diskuteras de fysiska interventionerna som en alternativ arena för deltagande och leder fram till konceptförslaget *Alternativ arena*. Diskussionsdelen avslutas med en metodkommentar och en sista reflektion.

EN ALTERNATIV ARENA FÖR DELTAGANDE

Intentionen med denna studie har varit att öka förståelsen för de förutsättningar som finns för att kunna etablera demokratiska planeringsprocesser, genom att studera hur inkluderande planeringsprocesser kan utvecklas med hjälp av fysiska interventioner. Resultatet från studien visar hur de fysiska interventioner som genomförts på Biblioteksplatsen i Rosengård bidragit till utvecklandet av en inkluderande planeringsprocess genom att fungera som en alternativ arena för deltagande, likt den efterlysning Tahvilzadeh (2016) gör i sin text. För att möjliggöra en planeringsprocess som inkluderar en bred grupp medborgare efterlyser Tahvilzadeh (2016) att de tre aspekterna institutionella arrangemang, facilitatorer och empowerment ses över. Jag diskuterar därför de fysiska interventionerna som en alternativ arena för deltagande utifrån de tre aspekterna, tolkat genom rubrikerna utformning, rollfördelning och maktförskjutning.

Utformning

De fysiska interventionerna, som en alternativ arena för deltagande, skiljer sig från det formella samrådet i både sin utformning och genomförande, men också utifrån deltagare. Samrådet tar form genom ett styrt möte, ofta på ett myndighetskontor, eller en skriftlig insändare där medborgare ger sina synpunkter på ett förslag. De fysiska interventionerna som genomfördes i den undersökta planeringsprocessen tog istället form som medskapande aktiviteter, som alla präglades av en lekfull, konstnärlig och kreativ karaktär. De fysiska interventionerna genomfördes dessutom vid upprepade tillfällen på den plats som skulle komma att beröras av stadsutvecklingsprojektet. Det gav den utvalda målgruppen barn och unga möjlighet att delta i planeringsprocessen genom olika faser och i en miljö där de kände sig trygga. De fysiska interventionernas karaktär valdes utifrån den specifika målgruppen, en grupp som sällan deltar i planeringsprocesser och som visar hur fysiska interventioner skiljer sig från traditionella former utifrån deltagare. De fysiska interventionernas utformning, med medskapande aktiviteter och upprepade tillfällen för deltagande under olika faser i planeringsprocessen, påminner om den beskrivning som görs av metoden medskapande design av Stenberg (2015).

Rollfördelning

Jag ser även ett starkt samband mellan de fysiska interventionerna och medskapande design i den rollfördelning som ägde rum i arbetet på Biblioteksplatsen, och som återfinns i Sanders och Stappers (2008), samt Stenbergs (2015) beskrivning av medskapande design. DIS/ORDER tog sin an rollen som möjliggörande facilitator i genomförandet av de

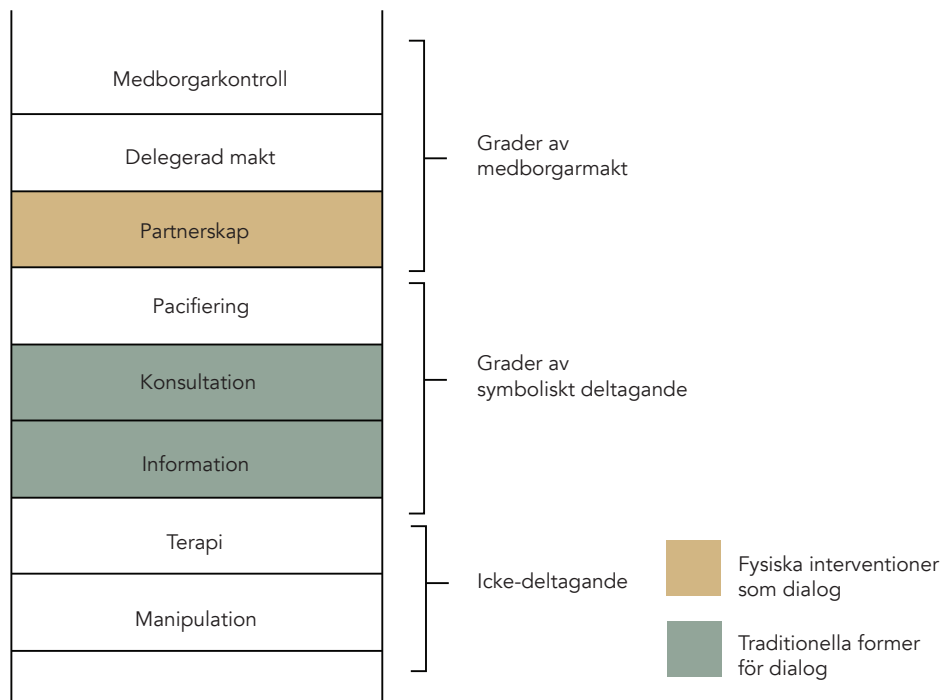
fysiska interventionerna och barnen och ungdomarna blev medskapande aktörer. Genom det aktiva deltagande som tog plats på Biblioteksplatsen, fick barn och unga möjligheten att vara med i utformandet av platsen inför en framtida permanent omvandling. Den rollfördelning och samverkan som ägde rum mellan barnen och DIS/ORDER i arbetet på Biblioteksplatsen visar en tilltro till medborgarna som ansvarsfulla deltagare inom en planeringsprocess, vilket även är grundtanken i den deltagardemokratiska synen, enligt Hennecke och Kahn (2002). Jag ser därför de fysiska interventionerna som ett arbetssätt som kan stärka Amiralstadsens deltagardemokratiska ambitioner. Då de fysiska interventionerna på Biblioteksplatsen var en del av ett aktivt dialogarbete kan jag även konstatera att arbetssättet stärker den deliberativa demokratisynen, som enligt Hennecke & Kahn (2002) lyfter just dialogen och diskussionen som ett viktigt värde.

Jag vill även dra en parallell mellan de fysiska interventionerna och medskapande design genom det mandat som givits till landskapsarkitekterna på DIS/ORDER i stora delar av planeringsprocessen. Detta är en viktig aspekt med tanke på den privatiseringsutveckling som Listerborn (2015) beskriver i sin text, och som under sin tillväxtperiod de senaste åren har bidragit till ett minskat mandat hos arkitekter inom planeringsprocesser. Om det inte finns mandat för att föra ett långsiktigt inkluderingsarbete framstår det särskilt svårt att utveckla en inkluderande planeringsprocess.

Maktförskjutning

Medskapande design har, enligt Sanders och Stappers (2008), i syfte att etablera en maktförskjutning mellan medborgare och myndighet, en egenskap som även denna går att återfinna i de fysiska interventioner som genomförts i Rosengård. De fysiska interventionernas möjlighet att etablera ett aktivt deltagande genom medskapande aktiviteter verkar påverka graden av inflytande hos medborgarna. Då de traditionella formerna för samråd och medborgardialog ofta äger rum i ett skede där medborgare får information för att kunna godkänna eller överklaga planförslag tolkar jag det som att medborgarinflytandet tar plats på trappstegen information och konsultation, utifrån Arnsteins (1969) delaktighetstrappa. De fysiska interventionerna ger istället möjlighet att kunna påverka planeringsprocessen i ytterligare skeden av planeringsprocessen och under andra omständigheter, som genererar ett inflytande som jag snarare refererar till nivån partnerskap. Jag tolkar det därför som att fysiska interventioner kan användas som en alternativ arena för deltagande, med möjlighet att öka graden inflytande hos medborgare och därmed etablera en maktförskjutning mellan myndighet och medborgare.

FIGUR 39. Illustration som visar hur de fysiska interventionerna verkar etablera en högre grad inflytande hos medborgare än de traditionella formerna för dialog.

Sociala konsekvenser

Studien visar hur de fysiska interventionerna bidragit till en inkludering av den marginaliserade målgruppen barn och unga. Barn och unga får sällan gehör i diskussioner, något som Hennecke och Kahn (2002) menar beror på deras låga ålder. De metoder som vanligtvis används för att föra dialog med medborgare är anpassade efter en särskild norm, där barn och unga inte ingår, då de anses sakna förmågan att kunna uttrycka sig tydligt i skrift och i många fall både kunskap och engagemang kring frågor som berör stadsutveckling.

Det normkritiska perspektivet har tillåtits ta stor plats inom Amiralstaden, tack vare att sökandet efter nya arbetssätt inom Malmö varit en stor ambition i projektet (Malmö stad 2015). Normkritiken återfinns även i DIS/ORDERs förhållningssätt, som präglat

deras arbete och funnits närvarande sedan studietiden. DIS/ORDERs arbete med barn och unga i Amiralstaden har flera gånger blivit ifrågasatt och förminskat, något som Andersson kritiserat i ett blogginlägg för Sveriges Arkitekter, med titeln *Vi leker inte med barn - vi utvecklar Sveriges demokrati* (2017-10-05). Förminskningen av det arbete som riktas mot barn och unga går, enligt Andersson, emot önskan att utveckla inkluderande planeringsprocesser, som så många praktiserande landskapsarkitekter och arkitekter uttrycker (Andersson 2017). Det normkritiska arbetssättet har varit nödvändigt i arbetet med att lyfta fram barn och unga som en viktig aktör inom stadsutvecklingsprocesser, och visar på hur DIS/ORDERs arbetssätt utmanar traditionella planeringsprocesser.

För att möjliggöra en inkludering av målgruppen barn och unga krävdes metoder som bröt mot de invanda normer och den struktur som finns inom planeringsprocesser. Möjliggörandet av barn och ungas inkludering i Amiralstaden planeringsprocess ser jag som ett sätt att införa en urban pedagogik, utifrån den beskrivning Brolund de Carvalho (2015) och Lindholm et. al (2015) gör av begreppet. Genom att använda metoder som barn och unga kunde relatera till, som att klippa, klistra, måla och bygga kunde ett engagemang och en förståelse växa fram hos målgruppen. De fysiska interventionerna blev ett sätt att bryta ner en komplex diskussion kring ett stadsutvecklingsprojekt till konkreta aktiviteter som barn och unga aktivt kunde delta i.

Ett tillfälle där vikten av det normkritiska perspektivet och den urbana pedagogiken blev särskilt tydlig var då DIS/ORDER och Malmö stad valde att skapa transparens i planeringsprocessens slutfas genom två olika former av deltagande. DIS/ORDER valde att återigen använda sig av fysiska interventioner och Malmö stad bjöd in till öppet hus. Den fysiska interventionen innebar att barnen fick, med hjälp av saxar, lim, tidningar och bilder av den nya möbleringen, klippa och klistra samman kollage, som sedan sattes upp som stora informationsvepor på det som då var byggarbetsplatser. Initiativet från Malmö stad hade även detta goda intentioner med syftet att skapa transparens i planeringsprocessen, men resulterade i ett öppet hus som bestod av en relativt liten och homogen skara deltagare. Jag kände själv igen flera av besökarna från min landskapsarkitektutbildning. Malmö stads inbjudan till öppet hus tog form genom en anmälan via deras hemsida, en kanal som jag konstaterar som alltför snäv för att kunna bjuda in grupper som vanligtvis inte deltar i liknande event. Är man som medborgare inte vanligtvis insatt i frågor kring stadsplanering är man kanske inte heller vanligtvis aktivt inne på Malmö stads hemsida, särskilt inte som sjuåring.

Fysiska konsekvenser

De fysiska interventionerna har inte enbart inkluderat och engagerat medborgare, utan även bidragit till en permanent omgestaltning av två platser kring Rosengård centrum; Biblioteksplatsen och Tandläkarplatsen. Genom de fysiska interventionerna har platsernas potential som framtida mötesplatser tillfälligt kunnat testas och utvärderas, tillsammans med de framtida användarna av platsen. De fysiska interventionerna har även använts som underlag till gestaltungsförslaget *RGC UTE* (2017).

I den undersökta planeringsprocessens tidiga fas användes de fysiska interventionerna som ett testande verktyg. Genom att skapa individuella och kollektiva strukturer av material som tråd, frigolit och konstgräsmatta kunde barn och unga utforska Biblioteksplatsen på ett lekfullt sätt. De fysiska interventionerna genomfördes på plats, tillsammans med medborgare som lever sitt vardagliga liv i området, vilket möjliggjorde att en lokal kunskap, likt den Till. et al (2015) lyfter fram i sin text, gick att ta tillvara på i processen. Den lokala kunskapen blev särskilt tydlig i den fas där de fysiska interventionerna användes för att ta fram ett underlag inför utformandet av gestaltungsförslaget *RGC UTE* (2017). I den fysiska interventionen där ungdomar från fritidsgården Tegelhuset fick ge kritik till arkitektförslag framkom åsikter som framstod som särskilt viktiga inför en permanent ombyggnation av området. Arkitektförslagen presenterade idéer som att bygga fler bostäder och bygga kvarter med stängda innergårdar. Ungdomarna menade att förslagen skulle göra Rosengård till en stadsdel som alla andra och ville istället att befintliga kvalitéer, som exempelvis den gemenskap som finns i området tack vare de öppna innergårdarna, skulle bevaras. Förslagen som ungdomarna gav till omvandlingen av utemiljöerna kring Rosengård centrum präglades även dessa av idén att utgå från befintliga kvalitéer och förbättra platser genom mindre ingrepp. Den lokala kunskapen avspeglas i gestaltungsförslaget *RGC UTE* (2017) som genom små ingrepp, som ökad belysning, skyltning, möbler och vegetation, skapar nya förbättrade platser.

Jag tycker mig även se tendenser till utvecklandet av en platstillhörighet, likt den Altman och Low (1992) beskriver, under invigningen av lek- och sittstrukturen sommaren 2016. Skeptiska röster menade att det inte vart att genomföra installationen då det skulle vandaliseras av ungdomarna i området, men istället stod lek-och sittstrukturen kvar i flera veckor, längre än vad som var tänkt från början. Det visar att ett ansvar har växt fram hos barnen och ungdomarna gentemot den plats de själva varit med och utformat. Utifrån Hofmanns (2014) argumentation, anser jag att de fysiska interventionerna som

metod därför skapar goda förutsättningar för utvecklandet av platser med hög kvalitet. Den skepsis som yttrades inför uppförandet av lek- och sittstrukturen visar istället på en brist av tillit från myndigheter gentemot medborgare, något som kan behöva ses över för att Amiralstaden ska kunna leva upp till sina deltagardemokratiska ambitioner. Den deltagardemokratiska demokratisynen bygger, enligt Hennecke och Kahn (2002), på synen på medborgaren som en ansvarsfull deltagare inom planeringsprocessen, något som jag tror kan bli möjligt först när det finns förutsättningar för att ta sig an den rollen.

Generell reflektion

Studien utgår från ett specifikt projekt, där de fysiska interventionerna använts för att inkludera en specifik målgrupp. Hur hade de fysiska interventionerna kunnat användas i en annan kontext? Går det att generalisera som verktyg, eller förblir de kontextbundna?

Jag ser en problematik i användandet av de fysiska interventionerna utifrån den avgränsning som gjorts av DIS/ORDER genom att rikta inkluderingen mot enbart gruppen barn och unga. I en annan kontext är det inte alltid barn och unga som de fysiska interventionerna ska riktas åt, och metodens förmåga att inkludera kan då ifrågasättas. I litteraturstudien lyfts begreppet publika domäner fram, av Hajer och Reijndorp (2001), som en kvalitativ egenskap hos platser där möten och utbyten mellan olika grupper möjliggörs. En publik domän är svår att etablera på platserna utanför Rosengård centrum, med tanke på det val som gjorts genom att inkludera enbart en målgrupp i utformningen av platserna. Utifrån arbetets litteraturstudie där behovet av en varierad grupp medborgare som deltar i planeringsprocesser lyfts fram, tillsammans med Hajer och Reijndorps argumentation kring publika domäner, tolkar jag det som att en homogen planering kan resultera i homogena platser. Med homogena platser menar jag platser som tas i anspråk av en homogen grupp medborgare. För att de fysiska interventionerna ska fungera som ett inkluderande verktyg i en annan kontext, för fler grupper och med möjligheten att etablera en publik domän, krävs en större variation av medskapande aktiviteter.

Jag ser även en begränsning i de fysiska interventionerna som ett generellt planeringsverktyg utifrån det material som krävs för att de medskapande aktiviteterna ska kunna genomföras. Materialet behöver bli mer tillgängligt för att metoden ska kunna initieras av fler aktörer och för att undvika att insamlandet av material blir en tidskrävande process, då det är ett återkommande argument mot inkluderingsarbete enligt Hofmann (2014).

Förslag: Alternativ arena

Studien visar att de fysiska interventionerna, som en metod för inkludering av medborgare, har goda förutsättningar inför skapandet av ett varierat och fördjupat deltagande. Dock behöver användandet av de fysiska interventionerna utvecklas för att kunna verka som ett planeringsverktyg i fler kontexter än den studien undersökt. Metoden behöver inkludera fler grupper och bli tillgänglig för fler aktörer inom planeringen. För att utveckla de fysiska interventionerna har jag arbetat fram konceptförslaget *Alternativ arena*.

Förslaget är applicerat på Amiralstaden och riktas mot Malmö stad, som en inspirationskälla inför projektets fortsatta utveckling. Genom de principer jag satt samman uppmanas verksamma aktörer inom planering att förhålla sig till de teoretiska argument som förts genom studien och på så vis ifrågasätta planeringens invanda strukturer och normer. Principerna följs av förslag på praktiska lösningar, som ett sätt att låta tjänstemän ta sig an rollen som möjliggörande facilitatorer, som låter principerna omsättas i praktiken. *Alternativ arena* är tänkt att användas genom flera olika skeden av en planeringsprocess. I en tidig fas kan principerna användas som en kom-ihåg-lista, där varje princip behöver bearbetas innan de fysiska interventionerna tar plats. Därefter blir de praktiska lösningarna väsentliga för att de fysiska interventionerna ska kunna genomföras utan att bli en tidskrävande process. Efter de fysiska interventionerna har genomförts kan principerna användas som ett utvärderingsverktyg att reflektera mot.

FIGUR 40. Illustration som visar förslaget mobila karaktär.

PRINCIPER

Det formella samrådet och de traditionella formerna för medborgardialog verkar inkludera en viss grupp medborgare i planeringsprocessen. Denna privilegierade grupp är främst vita män i 55-årsåldern, med förmåga att uttrycka sig väl i både tal och skrift. Vad händer med de som inte faller inom den normen? Vilka andra former för medborgardeltagande finns? Nedan presenteras riktlinjer kring hur fysiska interventioner kan verka som en alternativ arena för deltagande.

Ifrågasätt vem som deltar

Ett normkritiskt förhållningssätt är en avgörande faktor för att kunna utveckla planeringsprocesser som inkluderar fler än de som vanligtvis deltar (Listerborn 2015). Utgå därför från målsättningen att lyfta de grupper som framstår som dåligt företrädade, de som sällan får gehör i diskussioner kring stadsplanering. Först då kan en planeringsprocess som representerar samhällets mångfald etableras. Genom att bjuda in flera olika grupper till de fysiska interventionerna kan publika domäner skapas, platser som möjliggör möten och utbyten av erfarenheter mellan olika grupper (Hajer & Reijndorp 2001).

Matcha metod med deltagare

Tänk på att metoden skapar medborgarrösten (Wiberg 2015), och anpassa därför metod utifrån tänkt deltagare. Det går inte att bjuda in en sjuåring till ett öppet hus som är anpassat efter vuxna män(niskor) och förvänta sig ett aktivt deltagande i gengäld. Etablera istället en urban pedagogik (Brolund de Carvalho 2015, Lindholm et. al 2015) för att finna sätt att nå fram till den grupp som dialogen riktas mot. Genom att anpassa de fysiska interventionerna efter den valda målgruppen kan en maktförskjutning mellan medborgare och myndighet äga rum, och en högre grad av medborgarinflytande kan åstadkommas.

Utmana traditionella roller

Inspireras av den rollfördelning som karaktäriserar den medskapande designprocessen (Sanders & Stappers 2008, Stenberg 2015) och tillåt medborgaren ta sig an rollen som medskapande aktör i de fysiska interventionerna. På så vis kan Amiralstadsens inkluderande ambitioner speglas, samtidigt som den deltagardemokratiska synen (Hennecke & Kahn 2002) stärks. Genom att låta medborgarna vara med i utformandet av en plats kan en platstillhörighet (Altman & Low 1992) växa fram och resultera i kvalitativa platser, som används ansvarsfullt av medborgarna i staden.

ETT FÖRSLAG TILL PRAKTISKA LÖSNINGAR

För att konceptförslagets principer ska kunna omsättas i praktik krävs förutsättningar som tillåter det att hända. Förslaget *Alternativ arena* innefattar därför ett förslag på praktiska lösningar, i form av ett gemensamt materialbibliotek och en mobil konstruktion. De praktiska lösningarna har som syfte att tillgängliggöra de fysiska interventionerna som en metod att använda inom Amiralstadens framtida utvecklingsarbete. Nedan presentera de praktiska lösningarna, med förhoppningen att skapa goda förutsättningar för etablerandet av en inkluderande planeringsprocess.

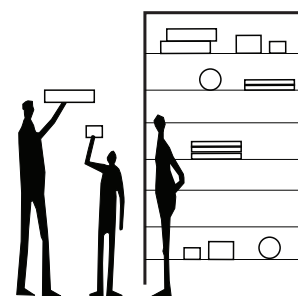
Ett gemensamt materialbibliotek

Förslaget innefattar ett gemensamt materialbibliotek, fyllt med material som sedan kan sättas samman av ansvariga facilitatorer och användas i de fysiska interventionerna som genomförs tillsammans med medborgarna. Materialbiblioteket ska kunna kompletteras under processens gång och genom en variation av material kunna möjliggöra aktiviteter som engagerar och inkluderar en varierad grupp medborgare. När materialbiblioteket inte reser runt i staden föreslås det att det förvaras på Amiralstadens kontor, som ligger på Kopparbergsgatan 4, en kort bit från Rosengård.

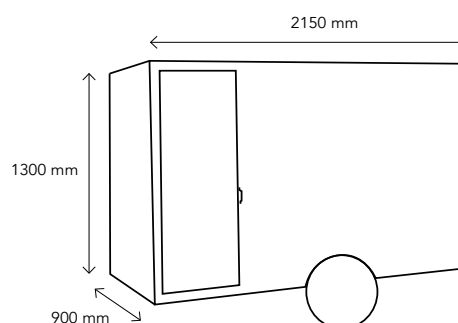
En mobil konstruktion

För att materialbiblioteket ska vara lätt att använda föreslås en mobil konstruktion som gör det möjligt att låta materialbiblioteket resa runt i Malmö och användas på flera olika platser inom Amiralstadens utvecklingsområde. Den mobila konstruktionen är en cykelvagn från det Malmöbaserade företaget MOVEBYBiKE, och som i vanliga fall används vid flyttransporter. Den vagn som föreslås i *Alternativ arena* har måtten 215x130x90 cm och kan rymma en stor mängd material. Vagnen är utrustad med hållare för posters, som kan användas för kunskapsspridning kring Amiralstadens utveckling.

FIGUR 42. Illustration som visar vagnens mått.

FIGUR 41. Illustration som visar materialbiblioteket.

FIGUR 43. Visualisering som visar hur det gemensamma materialbiblioteket förvaras vid Amiralstaden's kontor på Kopperbergsgatan 4 i Malmö.

FIGUR 44. Karta som visar kontorets placering.

 KOPPARBERGSGATAN 4

METODKOMMENTAR

Studien möjliggjordes genom min praktikanställning hos DIS/ORDER under hösten 2017. Jag var alltså en del av det arbete jag skulle undersöka, vilket stundtals gjort det svårt för mig att frigöra mig i mitt skrivande. Den personliga ingången har med stor sannolikhet färgat studiens resultat, tillsammans med valet av material som studerats.

Ett annat förhållande som präglat uppsatsen är min beskrivning av projektet Amiralstaden, där jag använt den information som presenteras av Malmö stad på deras hemsida. Genom att utgå från den projektbeskrivning som gjorts av den myndighet som själva står som initierare till projektet presenteras en förskönad bild ur ett specifikt perspektiv. Dock har mitt huvudsakliga syfte med denna studie inte varit att undersöka Amiralstaden som helhet, utan projektet är en del av den kontext som de fysiska interventionerna använts inom. Fler perspektiv från olika aktörer inom projektet hade kunnat bidra till en bredare bild av Amiralstaden, men då mitt fokus låg på utvecklandet av inkluderande planeringsprocesser genom fysiska interventioner valde jag att avgränsa min beskrivning av projektet utifrån den Malmö stad ger via sin hemsida, samt genom Bescher och Larsson. Intervjuinformanterna hade även dessa kunnat bli fler, förslagsvis hade medborgare i Rosengård kunnat intervjuats men jag fann tyvärr ingen person som ville ställa upp på en intervju. En intervju med en medborgare som varit med i utvecklandet av Biblioteksplatsen hade kunnat bidra till en rikare förklaring av hur de fysiska interventionerna genomfördes, men också hur metoden värderades lokalt.

Jag har valt att undersöka ett specifikt projekt på nära håll istället för att jämföra gentemot referensprojekt. En jämförelse mellan flera referensprojekt hade förmodligen givit ett annat resultat. Jag önskar att jag i studien även hade kunnat presentera en uppföljning av den permanenta omvandling som skett på Biblioteksplatsen, men tiden blev en avgörande faktor då platsen blev klar först vid årsskiftet 2017/2018 och inte hunnit etableras som en mötesplats under min period för insamlande av material.

AVSLUTANDE REFLEKTION

Denna studie belyser vikten av att etablera nya former för dialog för att kunna skapa goda förutsättningar inför utvecklandet av inkluderande planeringsprocesser. Stadsplaneringens traditionella arenor för deltagande upplevs sällan som något för alla, utan kan vara svåra att ta plats i för medborgare som inte är tillräckligt införstådda i planeringens språk.

Fysiska interventioner är ett exempel på ett arbetssätt som kan utmana traditionella roller och verktyg inom planeringsprocesser och på så vis öppna upp planeringen för fler grupper, även de som anses marginaliserade. För att fler alternativa arenor för deltagande ska kunna etableras inom svensk planering krävs ett normkritiskt förhållningssätt som ifrågasätter vem som inkluderas, samt ett socialt ansvar som visar sig i praktiserandet av stadsplanering genom olika angreppssätt som urban pedagogik och medskapande aktiviteter. Förändring tar tid och så gör även inkluderingsarbetet, men i slutänden kan det resultera i en högre kvalitet hos den byggda miljön, som används väl och är fylld med mening för sina användare.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram en viktig lärdom som jag kommer att bära med mig efter att ha genomfört detta examensarbete; i min framtida roll som landskapsarkitekt behöver jag inte bara inneha en expertis i utformandet av platser, utan även i tillgängliggörandet av den uppgiften, så att fler människor får möjligheten att påverka utformandet av sina livsmiljöer.

REFERENSFÖRTECKNING

Böcker

Altman, I. and Low, S. (1992). *Human behavior and environments: Advances in theory and research*. Volume 12: Place attachment. New York: Plenum Press.

Arnstein, S. (1969). *A Ladder Of Citizen Participation*, Journal of the American Institute of Planners, 35:4, 216-224, DOI: 10.1080/01944366908977225

Atkinson, P. and Hammersley, M. (1998). *Ethnography and Participant Observation*, i N. Denzin and Y.S. Lincoln (eds.), *Strategies of Qualitative Inquiry*. London: SAGE. pp. 110-136.

Blundell Jones, P., Petrescu, D. & Till, J. (2005). *Architecture and Participation*. London; New York: Taylor & Francis.

Brolund de Carvalho, S. (2015). *Sökandet efter en arkitektroll i medborgarnas tjänst*, i Lindholm, T., Oliveira e Costa, S. & Wiberg, S. (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration*. Klippan: Arkus.

Cars, G. (2015). *Medborgardialog - ett verktyg för att stärka demokratin i samhällsplaneringen?*, i Lindholm, T., Oliveira e Costa, S. & Wiberg, S. (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration*. Klippan: Arkus.

Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles: Sage.

Cuff, D. (1992). *The story of practice*. Cambridge, MA: MIT Press.

Hajer, M. & Reijndorp, A. (2001). *In search of new public domain: analysis and strategy*. Rotterdam: NAI Publishers

Hofmann, S. (2014). *Architecture is Participation. Die Baupiloten - methods and projects!*. Berlin: Jovis.

Lindholm, T., Oliveira e Costa, S. & Wiberg, S. (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration*. Klippan: Arkus.

Listerborn, C. (2015). *Medborgarinflytande: om makt, genus och stadsutveckling*, i Lindholm, T., Oliveira e Costa, S. & Wiberg, S. (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration*. Klippan: Arkus.

Wiberg, S. (2015). *Medborgardialog - metoderna som producerar medborgarrösten*, i Lindholm, T., Oliveira e Costa, S. & Wiberg, S. (red). *Medborgardialog - demokrati eller dekoration*. Klippan: Arkus.

Elektroniska dokument

DIS/ORDER. (2015). *Amiralsstaden, Hösten 2015*. Tillgänglig:
<http://www.disorder.nu/projects/amiralsstaden-hosten-2015/> [2018-03-17].

DIS/ORDER. (2016). *Amiralsstaden, Sommarens lärdomar och framtidens strategier*. Tillgänglig:
<http://www.disorder.nu/wp-content/uploads/2016/12/Amiralsstaden-l%C3%A4rdomar-och-strategier-2016-Disorder.pdf> [2018-03-17].

DIS/ORDER. (2017). *RGC UTE, Gestaltningsprogram för utemiljön kring Rosengård Centrum*. Tillgänglig:
<http://www.disorder.nu/wp-content/uploads/2017/04/Gestaltningsprogram-RGC-UTE-Disorder-ver.2.pdf> [2018-03-17].

Henecke, B. & Khan, J. (2002). *Medborgardeltagande i den fysiska planeringen - en demokratiteoretisk analys av lagstiftning, retorik och praktik*. (Dept. of Technology and Society report.) Department of Sociology, Lund University. Tillgänglig:
<http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/4453664/3972503.pdf> [2018-03-17].

Kommission för ett socialt hållbart Malmö. (2013). *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Tillgänglig:
https://malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b90/1491298327791/malmo%CC%88kommissionen_slutrapport_2014.pdf [2018-03-17].

Malmö stad. (2015). *Planprogram för Törnrosen och del av Örtagården i Rosengård i Malmö*. Tillgänglig:

<https://malmo.se/download/18.4bef0e6a14c5b4a1bc94b19c/1491300809776/Pp+6044+T%C3%B6rnrosen+del+av+%C3%96rtag%C3%A5rd+Godk%C3%A4n-nande.pdf> [2018-03-17].

Tahvilzadeh, N. (2015). *Det varas för medborgardialoger*. Tillgänglig:

<http://mkcentrum.se/wp-content/uploads/2015/06/tahvilzadeh-det-varas-for-medborgardialoger.pdf> [2018-03-17].

Tahvilzadeh, N. (2016). *Öppna rum för deltagande: Idéer för demokratiseringen av Stockholm*. Tillgänglig:

http://www.stockholm.se/PageFiles/1285349/Underlagsrapport_arbete_KSHS_Demokrati_VT_2016_%C3%96ppna%20rum%20f%C3%B6r%20samverkan.pdf [2018-03-17].

Vetenskapliga artiklar

Sanders, E. B-N. & Stappers, P. J. (2008). *Co-creation and the new landscapes of design*, *CoDesign*, 4:1, 5-18, DOI: 10.1080/15710880701875068.

Stenberg, J. (2012). *The Strength of Codesign: Citizens as Community Builders*. In: Design, Participation, Sustainability, ICT: Sustainable Public Open Spaces and Participation through Interaction and ICT. Ooms and Verbeke. Ghent, Belgium: 78-93.

Webbsidor

Malmö stad (2017). Tillgänglig:

<http://malmo.se/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Utvecklingsomraden/Amiralsstaden/Om-Amiralsstaden.html> [2017-12-20].

Boverket (2015). Tillgänglig:

<http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneprocessen/standardforfarande/samrad/> [2018-02-05].

Boverket (2017). Tillgänglig:

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardia->

log1/ [2018-02-05].

Boverket (2017). Tillgänglig:

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/medborgardialog1/vad-ar-medborgardialog/delaktighetstrappan-beskriver-grad-av-inflytande/> [2018-02-05].

Movium (u.å). Tillgänglig:

<http://www.movium.slu.se/om-movium> [2017-12-20].

Färgfabriken (u.å). Tillgänglig:

<https://fargfabriken.se/sv/om-fargfabriken> [2017-12-20].

Blogg

Andersson, K. (2017). *Vi leker inte med barn - vi utvecklar Sveriges demokrati*. Sveriges Arkitekter. [Blogg]. 5 oktober. Tillgänglig:

<https://www.arkitekt.se/vi-leker-inte-med-barn-vi-utvecklar-sveriges-demokrati/> [2017-12-02].

Forum

Andersson, K. (2015). *Let's call it a test!*. Movium. [Forum]. 15 september. Tillgänglig:

<http://www.movium.slu.se/kronikor?page=16&article=lets-call-it-test> [2017-12-02].

Muntliga källor

Studiens intervjuinformanter:

- Karin Andersson och Johanna Bratel, som tillsammans utgör DIS/ORDER. Personlig intervju (1 h och 30 min) på kafét FYN i Malmö, den 6 december 2017.
- Sophia Bescher, projektledare för Amiralstaden via Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Personlig intervju (1 h) på Stadsbyggnadskontoret i Stadshuset i Malmö, den 18 december 2017.
- Maria Teder, arkitekt, Malmö stad. Personlig intervju (1 h) på Stadsbyggnadskontoret i Stadshuset i Malmö, den 20 december 2017.
- Christer Larsson, stadsbyggnadsdirektör, Malmö stad. Telefonintervju (30 min) den 11 januari 2018.

Figurförteckning

- FIGUR 1. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 2. Redigerad av författaren
- FIGUR 3. Redigerad av författaren
- FIGUR 4. Producerad av författaren
- FIGUR 5. Redigerad av författaren
- FIGUR 6. Producerad av författaren
- FIGUR 7. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 8. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 9. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 10. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 11. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 12. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 13. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 14. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 15. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 16. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 17. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 18. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 19. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 20. Redigerad av författaren
- FIGUR 21. Redigerad av författaren
- FIGUR 22. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 23. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 24. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 25. Producerad av DIS/ORDER
- FIGUR 26. Producerad av DIS/ORDER
- FIGUR 27. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 28. Foto: författaren
- FIGUR 29. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 30. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 31. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 32. Foto: DIS/ORDER
- FIGUR 33. Foto: författaren

FIGUR 34. ©Fotograf Bojana Lukac, Stadsbyggnadskontoret Malmö Stad

FIGUR 35. Foto: DIS/ORDER

FIGUR 36. Foto: DIS/ORDER

FIGUR 37. Producerad av författaren

FIGUR 38. Producerad av författaren

FIGUR 39. Producerad av författaren

FIGUR 40. Producerad av författaren

FIGUR 41. Producerad av författaren

FIGUR 42. Producerad av författaren

FIGUR 43. Producerad av författaren

FIGUR 44. Producerad av författaren

BILAGOR

BILAGA 1. Intervjuunderlag - intervju med Karin Andersson och Johanna Bratel från DIS/ORDER - 6 december 2017

- Var kommer namnet DIS/ORDER från?
- Hur skulle ni beskriva ert arbetssätt?
- Vad tror ni är styrkor respektive svagheter i ert arbetssätt?
- Hur började ert arbete i Amiralstaden och vilka roller har ni haft i projektets utveckling?
- Hur tror ni att er frilansande roll påverkar ert arbetssätt?
- Vad betydde det för ert arbete att Trianon kom in som ny ägare till Rosengård centrum?
- Vad tror ni krävs för att skapa en transparent och demokratisk planeringsprocess i Amiralstaden?

BILAGA 2. Intervjuunderlag - intervju med Amiralstaden projektledare Sophia Bescher - 18 december 2017

- Hur länge har du arbetat som projektledare i Amiralstaden?
- Vad är dina uppgifter som projektledare i Amiralstaden?
- Hur skiljer sig Amiralstaden mot tidigare projekt som gjorts inom Malmö stad?
- Vad anser du vara projektets styrkor respektive svagheter?
- Hur tror du Amiralstaden kan bli en inkluderande planeringsprocess både utifrån ambitioner, men också i praktiken?
- Ni skriver på er hemsida "förändring genom delaktighet och samarbeten", vad

betyder det i praktiken?

- Vad har DIS/ORDERs arbete betytt för Amiralstadsens utveckling?

BILAGA 3. Intervjuunderlag - intervju med arkitekten Maria Teder från Malmö stad - 20 december 2017

- Vad är din bakgrund?
- Hur arbetar Malmö stad med inkludering av medborgare?
- Vad är din uppfattning om Amiralstaden som inkluderande projekt?
- Hur tror du att man som aktör inom stadsplanering kan undvika symbolpolitik?

BILAGA 4. Intervjuunderlag - telefonintervju med stadsbyggnadsdirektör Christer Larsson från Malmö stad - 11 januari 2018

- Vad utmärker Amiralstaden som projekt och vilken roll har projektet för Malmö som stad?
- Varför är utvecklandet av inkluderande planeringsprocesser så viktigt?
- Vilken typ av verktyg tror du krävs för att möta samhällets behov kring inkludering?
- Hur kan sociala värden lyftas i planeringsprocess?
- Hur hittar man en balans mellan inkludering och effektivitet i en tid när det pratas om att byggas väldigt mycket?
- Kan Amiralstaden som modellprojekt förändra organisationen inom Malmö stad och ert sätt att arbeta framöver?
- Du är själv utbildad arkitekt, hur tycker du de traditionella utbildningarna möter det sociala behov som verkar finnas inom arkitektur och stadsplanering?